

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

oddělení praxe

Bakalářská práce

Pobyt v domově sv. Alžběty pro matku a dítě

Vedoucí práce: Mgr. Helena Machulová

Autor práce: Nikola Fialová

Studijní obor: Sociální a charitativní práce

Forma: Prezenční

Prohlašuji, že, v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě (v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Teologickou fakultou) elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat své vedoucí práce Mgr. Heleně Machulové za její trpělivost, cenné odborné rady, metodické vedení práce a hlavně za její neuvěřitelnou ochotu. Dále bych ráda poděkovala svým nejbližším za podporu během celého mého studia.

Obsah

Úvod.....	3
1 Rodina	4
1.1 Definice rodiny	4
1.2 Funkce rodiny	5
1.3 Problémy dnešních rodin	6
1.4 Poruchy rodiny	7
1.5 Klinické typy rodin	8
1.5.1 Rodina se zneužívaným či týraným dospělým.....	10
1.5.2 Rodina, jejíž člen je závislý na omamných látkách nebo je gamblerem.....	11
1.5.3 Rozvod a rekonstrukce rodiny	12
2 Rodina osamělé matky	14
2.1 Role osamělých matek.....	15
2.2 Rizika matek samoživitelek.....	15
2.2.1 Nezaměstnanost	15
2.2.2 Materiální znevýhodnění.....	16
2.2.3 Hospodaření s financemi.....	17
2.2.4 Problémy s bydlením	18
3 Osamělé matky a finanční pomoc	20
3.1 Státní sociální podpora	20
3.1.1 Daňové zvýhodnění	20
3.1.2 Přídavek na dítě.....	21
3.1.3 Příspěvek na bydlení	21
3.1.4 Rodičovský příspěvek a peněžitá pomoc v mateřství	22
3.2 Dávky hmotné nouze	23
3.2.1 Příspěvek na živobytí.....	23
3.2.2 Doplatek na bydlení	24
3.2.3 Mimořádná okamžitá pomoc	24
4 Azylové domy	25
4.1 Azylový dům pro matky s dětmi	25
4.1.1 Cílová skupina azylového domu sv. Alžběty.....	26
4.1.2 Služby v ADD sv. Alžběty	27
4.1.3 Další služby poskytované ADD ve Veselíčku	28

4.1.4 Uplatňované principy v AD sv. Alžběty	29
5 Empirická část	30
5.1 Cíl empirické části práce a výzkumné otázky	30
5.2 Metoda výzkumu	30
5.3 Technika sběru dat.....	30
5.4 Výběr respondentů.....	32
5.5 Vyhodnocení získaných dat.....	32
5.5.1 Otevřené kódování	32
5.5.2 Axiální kódování.....	39
Závěr	48
Seznam příloh	55

Úvod

Rodina jako základní stavební buňka lidské společnosti je nezbytnou součástí života každého z nás. Pro mnohé jde o takovou samozřejmost, že si ani neuvědomujeme, jak nestálou, zranitelnou a důležitou roli v našem životě zastává. Rodina tvoří hlavně domov, a právě domov a rodina jsou zásadní při formování osobnosti každého jednotlivce. Dysfunkce nebo absence primárního prostředí přináší samozřejmě mnohé problémy, které se během života jednotlivců nebo rodin spíše prohlubují, než aby byly uspokojivě řešeny. Současná společnost se potýká s mnoha palčivými problémy, a to nejen rodinného charakteru. Mezi ty nejzávažnější lze určitě řadit moderní chudobu, bezdomovectví nebo problémy matek samoživitelek. Právě nesnadný život nynějších osamělých matek je obsahem této bakalářské práce, která se snaží poukázat zejména na jejich složitou finanční a osobní situaci, které není v současné době věnována taková pozornost, jakou by si jistě zasloužila. V empirické části práce se autorka zaměřuje na osudy konkrétních žen, které v době výzkumu pobývaly v azylovém domě sv. Alžběty ve Veselíčku, malé obci v jihočeském kraji a se kterými se autorka během tvorby práce osobně setkala. Cílem této práce je popsat nejzávažnější problémy, vedoucí k pobytu v ADD, zmapovat finanční situaci uživatelek ADD a zjistit, jak se promítá do jejich životů.

Teoretická část práce pojednává o rodině, jejích funkcích, o tom, s jakými problémy a poruchami se dnešní rodina může potýkat. Další kapitola teoretické části rozebírá život osamělých matek a rizika, která je přímo ohrožují. Také se zde dozvíme o možnostech pomoci, které nabízejí azylové domy, zejména azylové domy pro matky s dětmi. Poslední část nás seznámí s možností finanční pomoci, kterou poskytuje uživatelkám ADD stát.

Součástí bakalářské práce je i empirická část, která vznikla na základě kvalitativního výzkumu. K vyhodnocení informací byla použita analýza získaných údajů z rozhovorů, které přímo poskytly uživatelky azylového domu sv. Alžběty. Analýza textu byla uskutečněna pomocí metody otevřeného a axiálního kódování.

1 Rodina

„Celé město se může přestěhovat, ale studna ne. Milenci se potkají, uhasí žízeň, založí rodinu a vychovají děti tam, kde je studna. Ale když se jeden z nich rozhodne odejít, studna nemůže jít s ním. A láska, i když je stejně čirá, jako ta voda ve studni, tam zůstane také.“

Paulo Coelho 1947

Tato práce je zaměřena především na matky s dětmi, které se ocitly v azylovém domě a na období, které tomuto pobytu předcházelo. Protože každý, kdo přebývá v azylovém domě, odněkud pochází, respektive má své kořeny v rodině, ráda bych se o ní v následujících kapitolách zmínila a také poukázala na to, že většina vzniklých problémů má základ právě v ní. (viz praktická část)

1.1 Definice rodiny

S pojmem rodina se setkáváme po celý život, ale definovat ho je velmi obtížné. Definice tohoto pojmu je ovlivněna mnoha aspekty, které se měnily hlavně vlivem času, odlišným úhlem pohledu a mnoha dalšími faktory.¹ Z tohoto důvodu bude v následujících odstavcích uvedeno několik různých definic a pohledů na rodinu.

Kramer uvádí, že rodina je skupina lidí se společnou historií, současnou realitou a budoucím očekáváním vzájemně propojených transakčních vztahů, kde jsou členové často vázáni dědičností, legálními manželskými svazky, adopcí či společným uspořádáním života v určitém časovém úseku. Jsou-li mezi blízkými lidmi intenzivní a kontinuální psychologické a emocionální vazby, může být užíván pojem rodina, i případě, že jde o nesezdaný pár nebo náhradní rodinu.²

Podobné mínění o rodině má i Matoušek, podle něho lze pohlížet na rodinu ze dvou různých úhlů. Rodina je v užším a tradičnějším pojetí skupina lidí, spojená pouty pokrevního příbuzenství nebo právních svazků (sňatek, adopce). V širším pojetí se za rodinu začíná považovat i skupina lidí, která se jako rodina deklaruje na základě vzájemné náklonnosti. V některé fázi svého vývoje obvykle sdílí společnou domácnost.³

¹ Srov. SIKOROVÁ, L. *Dětská sestra v primární a komunitní péči*. s. 24

² Srov. KRAMER in SOBOTKOVÁ, I. *Psychologie rodiny*. s. 22

³ Srov. MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. s. 187

Naproti předchozím autorům je Štrelecova představa o rodině odlišná, podle něho může rodina vzniknout pouze svazkem manželským. Štrelec: „*Rodinou se rozumí zpravidla malá skupina lidí, která vzniká manželstvím a umožňuje vzájemné soužití mezi oběma manželskými partnery, soužití rodičů a jejich dětí, vztahy mezi příbuznými a také vztahy mezi rodinou a společností.*“⁴

Na definici rodiny lze také pohlížet ze sociologického hlediska, tu nám nabízí Jandourek. Vnímá ji jako dlouhodobé solidární soužití osob spojených příbuzenským vztahem, který přinejmenším utvářejí rodiče a děti. Další znaky rodiny jsou podmíněny socio – kulturně. Do těchto znaků spadá společné bydlení, příslušnost ke společné rodinné linii atd.⁵ Sociologové na rodinu pohlížejí jako na malou společenskou skupinu, kde vztahy mezi členy skupiny mají svůj řád a formu. Důležitou součástí této skupiny jsou děti.⁶

Vztahy mezi členy rodiny jsou neformální a založené na emocionalitě. V rodině se utváří důvěra v sebe, postoj k sobě i k ostatním. Dále se zde formují modely chování. Dochází zde k procesu identifikace a seznamování se s vlastní pohlavní rolí. Člověk získává znalost verbální a neverbální komunikace.⁷

1.2 Funkce rodiny

Rodina, jako základní prvek lidské společnosti, by měla primárně sloužit k uspokojování potřeb svých členů. Musí plnit řadu různých funkcí, které by měly při jejich správném fungování zajišťovat rodině spokojené soužití.

Funkce rodiny dle Klause a Poláckové: „*Rodina ve svém souhrnu zajišťuje mnoho činností – zabezpečuje své členy hmotně, pečuje o zdraví, výživu a kulturní dědictví, vštěpuje jim morální postoje, ovlivňuje je, usměrňuje, chrání a podporuje. Rodina plní určité role i ve vztahu ke společnosti – je to především reprodukce obyvatelstva, a to jak reprodukce biologická, tak i kulturní.*“⁸

⁴ ŠTŘELEČ a Kol. *Kapitoly z rodinné výchovy: pro střední školy*. s. 74

⁵ Srov. JANDOUREK, J., DYTRYCH, Z. a MATĚJČEK, Z. *Sociologický slovník: [člověk a sociální instituce]*. s. 206

⁶ Srov. REICHEL, J. *Kapitoly systematické sociologie*. s. 177 - 180

⁷ Srov. VÝROSTL, J., SLAMĚNÍK, I. *Aplikovaná sociální psychologie I: [člověk a sociální instituce]*. s. 303

⁸ KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V. *Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. s. 79

Základní funkce rodiny je socializační. Ovšem existují i funkce, na které můžeme pohlížet z širšího úhlu. Mezi ně patří: ⁹

Funkce reprodukční / biologická – tato funkce zajišťuje reprodukci populace. Nejde zde jen o plození potomků, ale i o jejich následné zaopatření.

Funkce ekonomická – má na starosti materiální zabezpečení všech členů rodiny.

Funkce výchovná / socializační – spočívá v opravdovém zájmu o potomky, jejich výchovu a o přípravu dětí na vstup a začlenění do společnosti.

Funkce emocionální – tato funkce poskytuje členům rodiny citové zázemí, pocit bezpečí a jistoty.

1.3 Problémy dnešních rodin

Vzhledem k cílům práce je důležité neopomenout problémy současné rodiny. Protože jakákoliv rodinná dysfunkce může mít vážný dopad na chod a soudržnost rodiny. Tato situace může vést až k jejímu rozkladu, v některých případech je matka s dětmi nucena vyhledat azylový dům, popřípadě se uchýlit k jiným dostupným řešením.

V současnosti ubývá tradičních rodin, naproti tomu roste počet rodin, které žijí v nemanželském svazku. Manželství bývá nezdárka odkládáno, a to z důvodů ekonomických a bytových. Výrazně klesá stabilita rodiny a roste počet rodin neúplných. Dále se snižuje počet dětí v rodinách. Manželé či partneři se potýkají se špatnou komunikací a neschopností řešit krizové situace, ty mohou souviset například s finanční situací, pracovní vytížeností a podobně. ¹⁰

Po pádu komunistického režimu se české rodiny setkávají s novými možnostmi. Objevují se lákavé možnosti na trhu práce i pro ženy. To s sebou přináší nedostatek času na rodinu, velice často je chod domácnosti a péče o děti přenesená na prarodiče, či dochází k najímání pomocné síly. Někteří rodiče tyto povinnosti předávají nejstaršímu dítěti. ¹¹

Typickým příkladem nového problému je krize v rodině muže, který začal podnikat, jeho podnikání je úspěšné, ale svojí rodinu vidí pouze ojedinele. V některých případech se muž snaží svoji nepřítomnost omluvit finančními prostředky, které investuje do rodinného rozpočtu. V dalším případě to může být naopak, kdy muž veškeré finance vloží do svého

⁹ Srov. VÝROSTL, J., SLAMĚNÍK, I. *Aplikovaná sociální psychologie I: [člověk a sociální instituce]*. s. 326 - 327

¹⁰ Srov. MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. s. 40 - 43

¹¹ Tamtéž. s. 40

podnikání a členové rodiny si připadají ukřádeni na svých právech. Další z nich si hledají milenky, obvykle se jedná o ženy mladší a atraktivnější a takováto situace může vyvrcholit až rozpadem rodiny.

Konflikt mezi partnery může způsobit i žena, která zaujímá atraktivnější pracovní pozici a vydělává více peněz než její muž. Ten s tím může mít velký problém díky patriarchálním tradicím, které byly zastávány v minulosti, a on se s nimi nedokáže vypořádat.

¹²

Za sociálně nejohroženější rodiny jsou považovány: ¹³

- Rodiny bez práce – nízké příjmy
- Rodiny, v nichž je nějaký člen uživatel návykových látek
- Rodiny seniorů či rodina s hendikepovaným členem
- Rodiny s ženou na rodičovské dovolené
- Neúplná rodina

1.4 Poruchy rodiny

Dunovský definuje poruchu rodiny jako situaci, kdy rodina v různé míře neplní základní požadavky a úkoly dané společenskou normou. V obecném úhlu pohledu lze poruchu rodiny vyjádřit jako selhání některého člena rodiny. To se projevuje v nedostatečném naplňování některých nebo dokonce všech základních rodinných funkcí. ¹⁴

Tentýž autor definovat čtyři typy rodin: ¹⁵

Funkční rodina – pečuje kladně o své dítě z hlediska všech základních funkcí, které jsou na rodinu kladeny, zaručuje dobrý vývoj dítěte.

Problémová rodina – rodina, ve které se objevují závažnější poruchy některých či všech funkcí. Ovšem tyto poruchy vážněji neohrožují rodinný systém a vývoj jedince. Rodina je vlastními silami schopná problém vyřešit nebo může využít jednorázovou pomoc zvenčí.

¹² Srov. MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. s. 40

¹³ Srov. KUTNOHORSKÁ, Jana a kol. *Etika pro zdravotně sociální pracovníky*. s. 128

¹⁴ Srov. GILLERNOVÁ, I., KEZBA, V. *Psychologické aspekty změn v české společnosti: člověk na přelomu tisíciletí*. s. 117

¹⁵ Tamtéž. s. 117

Dysfunkční rodina – v této rodině se vyskytují vážné poruchy některých nebo všech funkcí rodiny. Poruchy bezprostředně ohrožují nebo poškozují celou rodinu. Tyto problémy není schopna rodina zvládnout sama, je nutné, aby se obrátila na pomoc zvenčí.

Afunkční rodina – poruchy jsou tak vážné, že rodina přestává plnit své základní funkce a ve velké míře škodí všem členům rodiny. Tato porucha rodiny může ohrozit dětskou existenci. Náprava rodiny zvenčí je zcela zbytečná, jediným řešením je odebrání dítěte a jeho následné umístění do náhradní péče.

Poruchy, které vznikly v důsledku narušení některé rodinné funkce, se mohou velice negativně podepsat na dalším vývoji dítěte a narušit ho.¹⁶ Tento fakt je v souvislosti s azylovými domy velmi důležitý, protože jde především o blaho dítěte. Je zde vyvíjena značná snaha o to, aby se podařilo dysfunkci v rodině předejít či minimalizovat její následky tak, aby měla na dítě co možná nejmenší negativní dopad.

Na závěr bych ráda upozornila na velmi slabou hranici mezi funkční a dysfunkční rodinou. Situace v rodině se může velice rychle změnit a rodiny dosud fungující se mohou obratem stát rodinami dysfunkčními. To se může být následkem dlouhodobých obtíží, kterými rodina prochází např. partnerské nepochopení, náročná výchova dítěte, zadlužení rodiny atd.

1.5 Klinické typy rodin

Následující kapitola bude věnována klinickým rodinám, bude zde vysvětleno, s jakými problémy se tyto rodiny potýkají. A protože je život v těchto rodinách velmi nelehký, existuje riziko, že rodina nevydrží nápor problémů a rozpadne se. Díky tomu se ženy s dětmi mohou ocitnout v tíživé a samostatně neřešitelné situaci, která může vést ke ztrátě jejich financí a později i obydlí.

Rodiny se specifickými problémy se v dnešní společnosti vyskytují poměrně často, nejsou schopny plnit základní rodinné funkce. Proto velmi často vyžadují odbornou pomoc (např. psychologickou, sociální, pedagogickou atd.).¹⁷

¹⁶ Srov. VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese: člověk na přelomu tisíciletí*. Vyd. 3. s. 589

¹⁷ Srov. KOHOUTEK, R. Klinické rodiny. *ABZ slovník cizích slov* [online]. 2014 [cit. 2014-07-31]. Dostupné z: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/klinicke-rodiny>

Matoušek definuje klinickou rodinu takto: „*Rodina, která byla nebo je kvůli svým problémům v kontaktu s pomáhající nebo represivní institucí. Výzkumníci zabývající se rodinnými vztahy opírají své závěry většinou o kontakt s klinickými rodinami.*“¹⁸

Matoušek dále rozděluje klinické rodiny podle specifických problémů, které mají nebo mohou mít za příčinu dysfunkci rodiny. Mezi klinické rodiny patří:

- Rodina se zanedbávaným či týraným dítětem.
- Rodina se zneužívaným či týraným dospělým.
- Rodina s duševně nemocným členem.
- Rodina s tělesně nemocným členem.
- Rodina se zdravotně postiženým členem.
- Rodina s mladistvým delikventem.
- Rodina, jejímž členem je svobodná matka.
- Rodina, jejíž člen je závislý na omamných látkách či s patologickým hráčem.
- Rozvod, rekonstrukce rodiny.

Jak již bylo řečeno, u členů (matka a potomci), kteří pobývají v klinických rodinách, je vysoké riziko toho, že se jejich rodina rozpadne a situace bude natolik vážná, že budou nuceni vyhledat přechodné bydliště. Díky předpokládaným účelům práce, není nutné zaobírat se všemi výše uvedenými pojmy, ale pouze těmi, které se mohou stát příčinou pobytu ADD. Pokládám tedy za důležité, zmínit se o těchto tématech: rodina se zneužívaným či týraným dospělým, rodina se závislým členem na omamných látkách či s patologickým hráčem a rozvodem a rekonstrukcí rodiny. Tato témata se mi zdají být klíčová vzhledem ke stanovenému cíli práce. Zbylá témata jsou bezpochyby také velmi závažná a nelze vyloučit i to, že se v jejich důsledku mohou ocitnout ženy bez střechy nad hlavou. Tématu rodiny osamělé matky bude v práci věnována samostatná kapitola.

Následující oddíl bude zaměřen na zneužívání a týrání dospělých členů rodiny. Z toho důvodu nejprve vysvětlím jednotlivé pojmy týkající se této problematiky.

Tělesným týráním se rozumí ublížení či nezabránění utrpení jedince. Mezi tělesné týrání spadají všechny formy tělesného násilí. Za časté tělesné týrání je považováno: nepřiměřené bití rukou či různými předměty, údery pěstí, kopání, způsobení popálenin, bodné rány, trhání

¹⁸ MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce: člověk na přelomu tisíciletí.* s. 178

vlasů, tržné rány na hlavě, rdoušení, svazování atd.¹⁹ **Psychické týrání**, je takové počínání, které má vážný negativní dopad na citový vývoj a chování jedince.²⁰ Mezi časté formy psychického týrání patří: nadávky, ponižování, podbývání sebedůvěry, úmyslné vyvolávání strachu, nepřiměřená zátěž, opovrhování. Do oblasti sexuálního násilí neboli **zneužívání žen** spadá veškerá nedobrovolná sexuální aktivita – nucení do pohlavního styku, znásilňování a vynucování některých sexuálních praktik, se kterými se oba partneři neztotožňují.²¹

1.5.1 Rodina se zneužívaným či týraným dospělým

Ženy, které jsou jakýmkoliv způsobem týrány, mají strach pokaždé, když se jejich partner vrací domů, nevědí v jakém rozpoložení je tentokrát. Zda opět skončí s modřinami nebo to dnes proběhne „klidněji“ a to tím, že na ně muž vychrlí hromadu nadávek a urážek. Ženy v těchto situacích bývají bezradné a mnohdy se nemají ani na koho obrátit, aby jim v těchto nelehkých chvílích pomohl. Pro takové případy se zde nabízí pomoc mnohých institucí, které ženám v případě potřeby podají pomocnou ruku.

Po dětech jsou v rodinách nejčastěji týrány ženy. Násilnické chování mužů může mít povahu fyzického strkání, kopanců až po útoky chladnou nebo střílnou zbraní. Tento druh týrání je obvyklý v interakci se sexuálním zneužíváním či psychickým deptáním.²²

Vodáčková poznamenala, že ženy, které byly v nedávné době vystaveny týrání či zneužívání, zpravidla vykazují mnoho známek aktuální reakce na stres, které s sebou přináší psychosomatické obtíže, změněný pohled na vlastní tělo, zvýšenou / sníženou citlivost některých částí těla, třes nebo dokonce nenávisť k vlastnímu tělu. Tyto ženy mají problém s navazováním dalších partnerských vztahů, velice často si najdou partnera stejné povahy (tyrana).²³

¹⁹ Srov. KUDLOVÁ, P. *Sociokulturní kontexty v ošetrovatelství a porodní asistenci, příspěvek k podpoře humánnější péče o člověka*. s. 77

²⁰ Srov. KIMPLOVÁ, T. a kol. *Základy psychologie manželského a rodinného soužití*. s. 53

²¹ Zákon č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník: Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti. In: §185-186. Dostupné z: <http://zakony.centrum.cz/trestni-zakonik/cast-2-hlava-3>

²² Srov. MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. s. 155

²³ Srov. VODÁČKOVÁ, D. *Krizová intervence*. s. 462

Ve většině zemí jsou ženy před násilím chráněné zákony, ale v praxi toho moc často nevyužívají. Zejména pokud jsou pachateli členové rodiny. Odhaduje se, že počet nehlášených případů mnohonásobně přesahuje množství případů řešených.²⁴

Buskotte uvádí, že děti vnímají násilí, které probíhá mezi rodiči i přes to, že není namířené proti nim. Děti mohou napadání vidět či zaslechnout nebo vidět zraněnou matku. Děti také velice vnímají negativní atmosféru a napětí, které se tvoří před dalším napadením. V takovém zázemí děti pociťují strach, jsou bezmocné a cítí se v ohrožení. Tyto aspekty mohou vést k emoční nejistotě, pokud trvá dlouho, je velmi pravděpodobné, že se tato skutečnost vážně podepíše na dalším životě dítěte.²⁵

Stává se, že oběťmi zneužívání mohou být dospělí členové rodiny. Pachateli se zde stávají dospívající či dospělé děti. V těchto případech klade dítě na rodiče nepřiměřené nároky, chtěné může vymáhat násilím popřípadě násilnou výhrůžkou nebo veřejným ponížením.²⁶

Společnost na tuto problematiku reagovala vytvořením azylových domů. Ty mohou využít matky s dětmi, které se cítí být jakýmkoliv způsobem ohrožené.²⁷

1.5.2 Rodina, jejíž člen je závislý na omamných látkách nebo je gamblerem

Lidský jedinec může být závislý na nejrůznějších věcech (např. na práci, na lécích, hracích automatech atd.) Zdaleka největší společenské škody nezpůsobuje závislost na tvrdých drogách, ale na alkoholu. Ten je v naší společnosti tolerovanou drogou – odhaduje se, že nejméně třetina české populace konzumuje alkohol pravidelně. Alkohol a jakákoliv jiná závislost negativně ovlivňuje rodinné soužití.²⁸

Výzkumníci poukázali na fakt, že je velmi důležité rozlišovat mužskou a ženskou závislost. Ženy i muži začínají pít na veřejnosti, ovšem pokud se stanou závislými, ženská populace pije výhradně v soukromí domova či v práci, naproti mužům, kteří pijí veřejně.

²⁴ Srov. MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. s. 115

²⁵ Srov. BUSKOTTE, A. *Z pekla ven: žena v domácím násilí*. s. 90

²⁶ Srov. MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. s. 115

²⁷ Tamtéž. s. 115

²⁸ Tamtéž. s. 129

Ženské pijáctví ohrožuje rodinu daleko závažněji. Žena se většinou stará o své děti, manžela a o celkový chod domácnosti. Také může vážně ovlivnit život dospívajících dcer, na které přenáší mateřskou odpovědnost a ty jsou nuceny zastávat mnoho povinností za ní.²⁹

Muži jsou díky dispozičním vlivům více ohroženi závislostí. Mužské pijáctví ohroží rodinu především finančně, neboť většinu času tráví v restauračních zařízeních. Pokud ho závislost zcela ovládne, může přijít o své zaměstnání, to s sebou nese vážné materiální problémy, protože muž je obvykle hlavním živitelem rodiny.³⁰

Nejzávažnější situace nastává ve chvíli, kdy pijí oba partneři, ti se navzájem v pití podporují a nejsou schopni vymanit se z bludného kruhu. Jejich děti jsou nuceny přebrat rodičovskou roli, ale je to pro ně velmi obtížné, protože ani jeden z rodičů není schopen dětem předat potřebné vzorce chování.³¹

Gamblerství neboli patologické hráčství může velice rychle připravit rodinu o veškeré úspory a chvíli poté i o střechu nad hlavou. Hráčství je nejprve těžko rozpoznatelné, hráč je v první fázi pouze nevyspalý, unavený, v některých případech může mít zarudlé oči a kašel, také může rychle ztrácet tělesnou hmotnost. Zpočátku neřeší své finance, ale po nějakém čase se zhroutí a vše sdělí své rodině, včetně dlužné částky. K tomu si často přidá těžko ověřitelnou informaci o tom, že je vydírám a hrozí mu nebezpečí. Rodina se ve většině případů vzpamatuje a sežene potřebné peníze na uhrazení pohledávek. Gambler použije část peněz na zaplacení dluhů, ale zbytek opět prohraje, to se opakuje do doby, než svoji rodinu přivede zcela na mizinu.³² (viz praktická část)

1.5.3 Rozvod a rekonstrukce rodiny

Uzavření manželského sňatku je spojováno s krásným životním obdobím, ale tato životní perioda se může postupem času změnit natolik, že soužití dvou osob nebude již nadále možné.

Mladí lidé si v současnosti hledají partnera s vědomím, že je míra rozvodovosti nebývale vysoká a z tohoto důvodu vnímají rozvod jako běžnou věc.³³

²⁹ Tamtéž. s. 129

³⁰ Srov. MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. s. 130

³¹ Tamtéž. s. 131

³² Tamtéž. s. 131

³³ Srov. MOŽNÝ, I. *Rodina a společnost*. s. 215

Rozvod změnil od základů rodinou konstrukci a to hned v několika směrech, v ekonomickém, sociálním a psychologickém. Z výzkumu vyplynulo, že ještě po šesti letech po rozvodovém řízení je třetina žen a pětina mužů stále psychicky nevyrovnaná. Situace také vážně postihuje děti, zanechává na nich vážné psychické následky, které je provází celým jejich životem. Rozvod s sebou přináší i ztrátu postihující všechny členy rodiny. Dospělí přijdou o partnera, děti o společné soužití rodičů a často i svůj domov, protože jim stávající finanční situace nedovolí zůstat v původním obydlí.³⁴ S touto skutečností se setkala většina respondentek pobývajících v azylovém domě sv. Alžběty pro matku a dítě. (viz praktická část)

³⁴ Srov. MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. s 119

2 Rodina osamělé matky

Jak již bylo řečeno v první kapitole téma matky samoživitelky (rodiny osamělé matky) je z odborného hlediska velice obsáhlé, stěžejní a právě ony jsou nejčastějšími uživatelkami ADD. (viz praktická část)

Ženy, které opustil manžel nebo jejich druh, přestože společně založili rodinu či čekali nový přírůstek, stále přibývá. Čí vinou se to stalo, není až tak podstatné, důležitý je fakt, že se po rozpadu soužití jeden z partnerů stane osamělým rodičem, častěji to bývá právě matka a její život se v momentě obrátí vzhůru nohama. Právě o životě osamělých matek pojednává následující kapitola.

Rodiny s jedním rodičem jsou v současné době stále čtenější. Převážnou část osamělých rodičů tvoří ženy, je to tím, že justice při rozvodovém řízení svěřuje děti do péče matek a ty se poté stávají sociálně ohroženou skupinou.³⁵

Matky, které vychovávají děti samy, jsou ohrožené mnoha problémy, které je mohou dostat do krizové situace. Mohou to být problémy týkající se financí, zaměstnání nebo problémy se samotným chodem domácnosti. Tyto ženy jsou také častěji ohroženy osobními problémy, mohou být oslabeny např. emočním stresem, změnou v sebepojetí, vztahy s rodinou či bývalým druhem.³⁶

Mezi osamělé matky můžeme zařadit všechny ženy, které vychovávají dítě bez partnera. Mohou jimi být ženy svobodné, ty které porodily dítě mimo manželský stav a nikdy nežily s otcem dítěte, dále ženy rozvedené, ovdovělé a svobodné matky, které se rozešly s partnerem.³⁷

Jako osamělé matky jsou podle zákona č. 262/2006Sb. chápány ženy neprovdané, rozvedené a ovdovělé.³⁸ Matoušek ve své knize upozorňuje na to, že tato definice opomíjí skupinu osamělých rodičů, kteří neanulovali své manželství, ale jeden z druhů s rodinou fakticky nežije, tím pádem tato skupina naplňuje všechny atributy osamělých rodičů.³⁹

³⁵ Srov. SOBOTKOVÁ, I. Psychologie rodiny. s. 170

³⁶ Tamtéž. s. 174

³⁷ Tamtéž. s. 170

³⁸ Zákon č. 262/2006 Sb. Zákoník práce 2006. In: §350 Dostupné z: http://www.mpsv.cz/ppropo.php?ID=z262_2006_13.

³⁹ Srov. MATOUŠEK, O. a kol. Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi. s. 43

2.1 Role osamělých matek

Žena, která se z různých důvodů ocitla bez partnera, se musí o svou rodinu postarat zcela sama. Je na ní, aby zajistila ekonomickou stabilitu rodiny, správný chod domácnosti a postarala se o výchovu svých dětí. Tato situace může vést ke střetu jednotlivých rolí ženy – žena / vychovatelka / pečovatelka / živitelka rodiny.⁴⁰

Takováto žena musí zastat v neúplné rodině všechny funkce, což je často velmi obtížné vzhledem k množství rolí, které současně vykonává. Neschopnost skloubit tyto role může matky vést k pocitům bezradnosti, méněcennosti, či osamělosti. Tyto matky mají tendenci častěji vyhledávat pomoc u sociálních institucí nežli u vlastní rodiny. Nejčastěji se obrací na oddělení péče o dítě příslušného místního úřadu. Tato pomoc by měla matkám s dětmi poskytovat komplexní péči (bytová, finanční a psychologická.)⁴¹

2.2 Rizika matek samoživitelek

Jak již bylo uvedeno, osamělé matky s dětmi tvoří jednu z nejohroženějších sociálních skupin celé populace. Oproti úplným rodinám je častěji ohrožena nezaměstnaností, nedostatečným přístupem k přiměřenému bydlení, sociální izolací, chudobou či sociálním vyloučením.⁴²

Z těchto důvodů se matky snadno ocitnout v tíživé životní situaci a prozatímní řešení těchto situací mohou nalézt v azylových domech. V následujících odstavcích poukáží na jednotlivá rizika, která mohou postihnout osamělé ženy s dětmi.

2.2.1 Nezaměstnanost

Nezaměstnanost v současnosti ohrožuje většinu společnosti, která se obává ztráty práce a obtížného hledání práce nové. Obzvlášť svízelné postavení na trhu práce mají osamělé matky, a to hned z několika důvodů, o kterých bude pojednáváno v následujících odstavcích.

⁴⁰ DUDOVÁ, R. Práce jako řešení? Strategie obživy osamělých matek v ČR. In Sociologický časopis, 2009, Vol. 45, No. 4 [online]. [cit. 2014-07-11]. s. 754 Dostupný z:

http://sreview.soc.cas.cz/uploads/7480a1aebc8987dbcf7ab33a059cc8b1f76ef896_dudova.pdf

⁴¹ Srov. MATOUŠEK, O. Rodina jako instituce a vztahová síť. s. 113

⁴² Srov. MATOUŠEK, O. Rodina jako instituce a vztahová síť. s. 113

Osamělé matky čelí velkému problému na trhu práce. Obvykle potřebují taková pracovní místa, která by jim umožňovala flexibilní pracovní dobu a zvláštní pracovní režim, aby byly schopné skloubit své zaměstnání s rodinnými povinnostmi. Zaměstnavatelé vidí děti jako hendikep bráncí ženám v práci, a to hned z několika důvodů: ⁴³

- Nástup na mateřskou dovolenou
- Návrat z mateřské dovolené – ztráta pracovních a profesních zkušeností atd.
- Žena musí pečovat o dítě – častá absence z důvodu nemoci dítěte atd.

Ženy mají problém i s adekvátním pracovním ohodnocením, to obvykle bývá nižší než to mužské.⁴⁴ U nezaměstnaných matek představuje značné riziko chudoba, ta se bohužel nedotkne pouze matek, ale i jejich dětí.⁴⁵

2.2.2 Materiální znevýhodnění

Po rozpadu rodiny, je zřejmé, že se jejím členům výrazně sníží finanční rozpočet, protože jednotlivé peněžité částky příjmů se již nesčítají. Tento fakt může vážně poškodit kvalitu života rodiny, kterou může tvořit matka a její potomci.

Nezaměstnanost jde ruku v ruce s ekonomickými potížemi. Materiální potíže mají obvykle osamělí rodiče, to s sebou nese i nižší sociální status. Ten může být zapříčiněn z důvodu nižších příjmů, ale častěji to bývá díky hojnějšímu počtu dětí a méně odpovědnému životnímu stylu. K možnému ekonomickému znevýhodnění přispívá i nedobytnost výživného – to ohrožuje uspokojování základních lidských potřeb neúplných rodin, ty se pak mohou ocitnout v kritických poměrech. Často je to tím, že se soudní řízení o výživné může vléci řadu měsíců nebo dokonce let.⁴⁶

Matoušek ve své knize uvádí, že příjem rodiny ovlivňuje kvalitu života v ní. Materiální složka slouží k zabezpečování běžných potřeb rodiny jako je strava, bydlení, zdravotní péče, vzdělání atd. Nedostatek ekonomických prostředků může mít i psychologické a sociální dopady na děti. Finanční situace nedovolí dětem realizovat jejich mimoškolní

⁴³ Srov. MATOUŠK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. s. 113

⁴⁴ DUDOVÁ, R. Práce jako řešení? Strategie obživy osamělých matek v ČR. In Sociologický časopis, 2009, Vol. 45, No. 4 [online]. [cit. 2014-07-11]. Dostupný z: http://sreview.soc.cas.cz/uploads/7480a1aebc8987dbcf7ab33a059cc8b1f76ef896_dudova.pdf

⁴⁵ Srov. MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. s. 113

⁴⁶ Tamtéž. 45

aktivity a tím pádem omezí dětský rozvoj hned v několika směrech (např. duševní, kulturní či sportovní).⁴⁷

2.2.3 Hospodaření s financemi

S finančními problémy se potýká většina uživatelů azylového domu Sv. Alžběty, (viz praktická část) a z tohoto důvodu bude kapitola pojednávat o rizicích neuváženého finančního hospodaření.

Jeden z fenoménů poslední doby je zadluženost českých rodin. Zadluženost je ve své podstatě normální, problém nastává ve chvíli, kdy jedinec není schopný pokrýt své pohledávky a ze zadluženosti se dostává do stavu předluženosti.⁴⁸ „*Předlužení je nesplnění platebních povinností dlužníka a spěje k jeho ekonomické a psychosociální destabilizaci. Předlužení je dlouhodobě trvající proces, který prochází určitým vývojem a spěje k soukromému bankrotu. O předlužení nehovoříme jen tehdy, kdy po odečtení pevných životních nákladů nestačí již zbylá část měsíčního příjmu na placení splátek, nýbrž s sebou přináší i masivní sociální důsledky.*“⁴⁹

Obzvlášť rizikové je půjčování si finančních prostředků od nebankovních institucí, které nabízejí půjčku za velmi vysoký úrok. Těchto možností využívají především rodiny s nízkými příjmy, zajisté sem můžeme zařadit i osamělé matky s dětmi. (viz. praktická část) V současnosti zadluženost této skupiny lidí narůstá.⁵⁰

Největší problémy vznikají díky smluvním vztahům s věřiteli. To se stává díky nízké ekonomické gramotnosti občanů, přeceňování vlastní možnosti splácet, také díky podceňování uhrazení platby v termínu. Mnoho věřitelů není ochotno poskytnout dostatek času na detailní prostudování smlouvy s cílem zmocnit se osobního majetku dlužníka. V těchto případech jsou do smluv vkládány absurdní podmínky např. nemožnost jejich

⁴⁷ Srov. MATOUŠEK, O., KODYMOVÁ, P., KOLÁČOVÁ, J. *Sociální práce v praxi*. s. 45

⁴⁸ SDRUŽENÍ SPES, 2007. *Manuál Sdružení SPES pro školení sociálních pracovníků a pracovníků nevládních neziskových organizací a charit* [online]. 2012 [cit. 2014-07-23]. s. 3 Dostupné z: <http://www.pomocsdluhy.cz/pdf/prirucka.PDF>.

⁴⁹ Tamtéž. s 4

⁵⁰ Srov. JAKUBÍK, Petr. *Je osobní bankrot řešením?*. Ekonom: rubrika: Peníze [online]. 2007 [cit. 2014-07-14]. s. 75 Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/clanky_rozhovory/media_2007/cl_07_071206.html.

dodržení, snadné porušení, které mají pro dlužníka skličující následky. Na první pohled tyto podmínky vypadají lákavě a věřitel snadno dosáhne podepsání smlouvy.⁵¹

Jak již bylo zmíněno, velký problém nastává díky nízké ekonomické gramotnosti lidí. Ti si nejsou schopni sestavit měsíční finanční plán a díky tomu zjistit, jaká výše splátek je pro ně měsíčně adekvátní. Také může nastat náhlá krizová situace, která s sebou nese neschopnost splácet, a osoby se ocitnou ve stavu předlužení. Tyto situace mohly postihnout i klientky azylových domů pro matky s dětmi. Krizové situace mohly nastat díky ztrátě zaměstnání, rozchodu či rozvodu s partnerem, nemoci, úmrtí blízkého člena rodiny, narození dítěte, nehodě atd.⁵²

V situacích kdy dlužníci nejsou schopni splácet své pohledávky nebo opomenou např. platbu za elektřinu, za popelnice, zdravotního pojištění či telefonu. Pak přichází exekuční řízení, to může být ve formě zabavování majetku, strhávání finančních obnosů z bankovních účtů či strhávání sociálních dávek atd. A právě strhávání sociálních dávek může mít fatální vliv na rodiny s nízkými příjmy z důvodu závislosti na těchto dávkách, to se může týkat i osamělých matek s dětmi. Na domácnosti mají exekuce obvykle nejhorší dopady, v některých případech dovedou rodinu až do azylových domů.⁵³

2.2.4 Problémy s bydlením

Velkým problémem uživatelů azylových domů pro matky s dětmi je bydlení. Dá se říci, že je to jeden z nejčastějších důvodů, proč ženy s dětmi vyhledávají tento typ zařízení. Ženy obvykle přicházejí o střechu nad hlavou díky neshodám s partnerem, kdy jsou následně nuceny nalézt nové bydlení pro sebe a svoji rodinu. Při nedostatku financí a cenově přijatelných bytů je nucena obrátit se na pomoc azylových zařízení. (viz praktická část)

Se ztrátou bydlení se klientky azylových domů mohly setkat i v souvislosti s neplacením nájemného. Neplacení této pohledávky může vést ke vzniku dluhů a následnou ztrátou bydlení. Lidé si v těchto situacích nemohou dovolit pronájem nového bytu. Možným východiskem z této situace by mohly být sociální byty. Sociální byty jsou obecní nebo státní,

⁵¹ Srov. JAKUBÍK, Petr. *Je osobní bankrot řešením?*. Ekonom: rubrika: Peníze [online]. 2007 [cit. 2014-07-14]. s. 4-6 Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/clanky_rozhovory/media_2007/cl_07_071206.html.

⁵² Tamtéž. s. 4

⁵³ Tamtéž. s. 4

nájemné je regulováno tak, aby člověk usilující o integraci v nich mohl trvale žít. Matoušek podotýká, že takových bytů je v ČR nedostatek.⁵⁴ Právě sociální byty mají významné místo v systému pomoci lidem v krizových situacích, kteří se ocitli bez přístřeší. Jsou také důležitým mezníkem pro osoby, které se chtějí znovu postavit na vlastní nohy.⁵⁵

Z toho důvodu jsou matky s dětmi velmi často odkázány na systém azylových domů a velkou část svého života tráví stěhováním se z jednoho azylového domu do druhého. (viz praktická část)

⁵⁴ Srov. MATOUŠEK, O., KODYMOVÁ, P., KOLÁČOVÁ, J. *Sociální práce v praxi*.s. 48

⁵⁵ Srov. RICHTEROVÁ, B., ORGONÍKOVÁ, L. s. 26

3 Osamělé matky a finanční pomoc

Jako jedna z forem pomoci osamělým matkám, se nabízí finanční podpora ze strany státu. Opuštěné matky by bez této formy pomoci nedokázaly zajistit potřeby rodiny.

Jak již bylo zmíněno v předchozí kapitole, většina dětí po rozvodu rodičů končí v péči matky. Tyto neúplné rodiny jsou poté vystaveny větší míře sociálního ohrožení. Zejména se výrazně sníží jejich měsíční rozpočet a mnohé z nich jsou odkázány na dávky státní sociální podpory a hmotné nouze, které jim mohou pomoci v nelehkých životních obdobích. Dávky ale není mnohdy jednoduché získat. Následující pododdíly budou pojednávat o státních sociálních dávkách a dávkách hmotné nouze a o podmínkách pro jejich získání.

3.1 Státní sociální podpora

Státní sociální podpora je tvořena systémem státních dávek, které jsou určené především rodinám s nezaopatřenými dětmi. Tyto dávky mají závazný charakter, hlavním kritériem pro přiznání některých z nich je příjmová situace rodiny.⁵⁶

3.1.1 Daňové zvýhodnění

Daňové zvýhodnění je nepřímá finanční podpora, která je poskytnuta pomocí daňového opáření.

Tento zákon upravuje novela č. 586/1992 Sb., o daních z příjmu. Daňové zvýhodnění se vztahuje na vyživované dítě žijící s daňovým poplatníkem v domácnosti. Spočívá v tom, že vypočtená daň (měsíční záloha na daň) se sníží o stanovenou částku daňového zvýhodnění (o slevu na dani.) Je možné vyplácení i daňového bonusu, tento bonus lze využít v případě, že je u poplatníka (ženy) s nižšími příjmy vypočtená daň nižší, než částka daňového zvýhodnění. Ovšem za podmínky, že poplatník (žena) musí být ekonomicky aktivní, to znamená, že má ve zdaňovacím období zdanitelné příjmy alespoň ve výši šesti násobku minimální mzdy či při zdanění měsíční mzdy alespoň ve výši poloviny minimální mzdy.⁵⁷

⁵⁶ Srov. Obecné informace o SSP. *Integrovaný portál MPSV* [online]. 2013 [cit. 2014-07-31]. Dostupné z: <http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/obecne>

⁵⁷ Srov. Finanční podpora rodiny. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 2013 [cit. 2014-08-07]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/14470>

Zjednodušeně řečeno, stačí mzdové účetní doložit kopii rodného listu dítěte, ta učiní potřebné kroky, které vedou ke snížení daňové povinnosti. V případě, že je vypočtená daň nižší jak daňové zvýhodnění, má matka nárok na daňový bonus.

3.1.2 Přídavek na dítě

Tento příspěvek je základní a dlouhodobou dávkou, která je poskytována rodinám s dětmi. Pomáhá krýt rodinné náklady spojené s výchovou a výživou nezaopatřených dětí.

Na tento příspěvek má nárok nezaopatřené dítě, které žije v rodině kde je rozhodný příjem nižší než 2,4 násobek částky životního minima. Pro získání této dávky se posuzuje příjem rodiny za předchozí kalendářní rok, do příjmu se započítává i rodičovský příspěvek.⁵⁸

Výše přídatků je závislá na věku dítěte viz. tabulka č. 1

Tabulka č. 1

VĚK NEZAOPŘENÉHO DÍTĚTE	VÝŠE MĚSÍČNÍHO PŘÍDAVKU NA DÍTĚ
Do 6 let	500Kč
Od 6 do 15 let	610Kč
Od 15 do 26 let	700Kč

Zdroj: vlastní zpracování dle portálu MPSV⁵⁹

Např. paní Skořepová má tříletou dceru a pobírá rodičovský příspěvek ve výši 7 600Kč, alimenty, které činí částku 2 500Kč. Její měsíční příjem je 10 100Kč (7 600 + 2 500), je nižší než 2,4 násobek životního minima 11 712Kč (4 880 x 2,4), z toho důvodu má nárok na přídavek ve výši 500Kč. Paní Skořepová o něj nejprve musí požádat písemnou formou.

3.1.3 Příspěvek na bydlení

Osamělé matce s dětmi se nabízí ještě jedna varianta finanční pomoci, která jim může usnadnit situaci v oblasti bydlení. Jedná se o příspěvek na bydlení, o který může matka s dítětem požádat příslušný orgán úřadu práce, ovšem tento příspěvek není poskytován ženám, které obývají azylové domy nebo jiné ubytovací zařízení.

⁵⁸ Přídatky na dítě 2014. *Sociální dávky 2014* [online]. 2014 [cit. 2014-07-23]. Dostupné z: <http://socialni-davky-2013.eu/rodicovsky-prispevek-2013/>

⁵⁹ Tamtéž

Jde o peněžitý obnos, který je poskytován, v případě že 30% (v hlavním městě 35%) jejího měsíčního příjmu nestačí na pokrytí nákladů spojených s bydlením a když je zároveň těchto 30 / 35% příjmu nižší než normativní náklady na bydlení. Zda matka s dítětem pobývá ve vlastním, družstevním či nájemním bytě není podstatné.⁶⁰

Paní Skořepová bydlí v družstevním bytě v Liberci. Její měsíční příjem tvoří rodičovský příspěvek ve výši 7 600Kč, alimenty 2 500Kč a přídavek na dítě, který činí 500Kč. Nájem včetně energií a vody činí 5 900Kč. Normativní náklady na bydlení v družstevním bytě ve městě nad 100 tisíc obyvatel pro dvě osoby činí 6 644Kč. Náklady na bydlení ve výši 5 900Kč přesahují 30% příjmů paní Skořepové. Celkové příjmy paní Skořepové jsou 10 600, 30% příjmu je 3 180Kč. Současně 30% příjmů není vyšší než částka normativních nákladů na bydlení (6 644Kč). Z tohoto důvodu má paní Skořepová nárok na příspěvek na bydlení ve výši 2 720Kč (5 900Kč – 3 180Kč).

3.1.4 Rodičovský příspěvek a peněžitá pomoc v mateřství

Rodičovský příspěvek je jeden z hlavních finančních příjmů žen pobývajících v azylovém domě ve Veselíčku. (viz praktická část) A proto o tomto příspěvku bude pojednávat následující kapitola, nastíněna bude i peněžitá pomoc v mateřství.

Na tento příspěvek má nárok rodič, v tomto případě matka, která ho pobírá na nejmladší dítě v rodině a to nejdéle do jeho 4. narozenin. Nárok na rodičovský příspěvek má pouze občan ČR, který dítě nedává do školy na dobu delší než 46 hodin měsíčně.

Horní hranice rodičovského příspěvku je pro rok 2014 jednotná, pro všechny varianty čerpání je maximální výše sociální dávky 220 tisíc korun. Matka si může sama zvolit délku čerpání tohoto finančního obnosu a buď to na 2, 3 nebo 4 roky.

Jak již bylo řečeno, maximální částka činí 220 tisíc korun, ale v reálu může být vyplacena částka menší. Od roku 2012 platí omezení, že rodičovský příspěvek je maximálně 70% posledního výdělku před nástupem na rodičovskou dovolenou. Z tohoto důvodu ženě, která měla příliš nízký vyměřovací základ, může být vyplácen nižší rodičovský příspěvek.

Ženě před obdržení rodičovského příspěvku může být vyplácena peněžitá pomoc v mateřství, tato dávka je vyplácena na základě nemocenského pojištění. Tím pádem na ni

⁶⁰ Příspěvek na bydlení. *Integrovaný portál mpsv* [online]. 2014 [cit. 2014-07-22]. Dostupné z: https://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/prisp_na_bydleni

mají nárok pouze ty ženy, které před porodem pracovaly nebo si platily nemocenské pojištění. Pokud pojištění nebylo hrazené, zaniká nárok na možnost volby délky čerpání rodičovského příspěvku a ženě je automaticky přidělena čtyřletá varianta čerpání.⁶¹

3.2 Dávky hmotné nouze

Další formou finanční pomoci osamělým matkám v tíživých životních situacích mohou být dávky pomoci v hmotné nouzi. Tyto dávky představují pomoc v té nejtíživější finanční situaci, v jaké se matka s dítětem může vůbec ocitnout.

Hmotná nouze je stav, kdy příjmy jednotlivce, v našem případě matky s dětmi, jsou nižší, než zákonem stanovené minimum, to činí tento rok 3 410 Kč. Pokud žijí lidé ve společné domácnosti, pro posouzení hmotné nouze se sčítají životní minima všech osob.⁶²

Jedná se o dávky:⁶³

1. Příspěvek na živobytí
2. Doplatek na bydlení
3. Mimořádná okamžitá pomoc

3.2.1 Příspěvek na živobytí

Nárok na tento příspěvek mají všichni, jejichž příjmy jsou nižší než životní minimum. Aby byla dávka přiznána, je nutné, aby žadatel o ni projevoval snahu, která by vedla ke zvýšení jeho příjmu, např. hledání zaměstnání či uplatnění nároku na výživné atd. Pokud není tento zájem dostatečný, mohou být přiznané dávky jen do výše existenčního minima.⁶⁴

⁶¹ Přídavky na dítě 2014. *Sociální dávky 2014* [online]. 2014 [cit. 2014-07-23]. Dostupné z: <http://socialni-davky-2013.eu/rodicovsky-prispevek-2013/>

⁶² Srov. Pomoc v hmotné nouzi. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. [cit. 2014-07-22]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/5>

⁶³ Tamtéž

⁶⁴ Hmotná nouze 2014 – příspěvek na živobytí. *Sociální dávky 2014* [online]. 2014 [cit. 2014-07-23]. Dostupné z: <http://socialni-davky-2013.eu/hmotna-nouze-2013-prispevek-na-zivobytí/>

3.2.2 Doplatek na bydlení

Tuto dávku hmotné nouze čerpají všechny nynější klientky ADD ve Veselíčku. (viz praktická část)

Tato dávka je též určená lidem v hmotné nouzi, nárok na ni mají ti, jejichž příjmy jsou nižší než zákonem stanovené životní minimum, respektive existenční. Nárok na doplatek vzniká ve chvíli, kdy po zaplacení odůvodnitelných nákladů na bydlení, zůstane pouze částka na živobytí. Při tomto doplatku se předpokládá to, že je současně vyplácen příspěvek na bydlení.

Oproti příspěvku na bydlení může být tato dávka přiznána i lidem žijících v ubytovacím zařízení, tím pádem i ženám v azylových domech.⁶⁵

3.2.3 Mimořádná okamžitá pomoc

Tato dávka je odlišná tím, že není striktně určena pro lidi, kteří se nacházejí v hmotné nouzi, ale zákon připouští několik různých situací, ve kterých mohou dávku využít i další lidé např. při ztrátě dokladů, při živelné katastrofě atd.⁶⁶

⁶⁵ Hmotná nouze 2014 - Doplatek na bydlení. *Sociální dávky 2014* [online]. 2014 [cit. 2014-07-23]. Dostupné z: <http://socialni-davky-2013.eu/hmotna-nouze-2013-doplatek-na-bydleni/>

⁶⁶ Hmotná noze 2014 – Mimořádná okamžitá pomoc. *Sociální dávky 2014* [online]. 2014 [cit. 2014-07-23]. Dostupné z: <http://socialni-davky-2013.eu/hmotna-nouze-2013-mimoradna-okamzita-pomoc/>

4 Azylové domy

Azylový dům je další významnou složkou sociální pomoci, která svým klientům nabízí tolik potřebnou oporu a pomoc v kritickém životním období.

Azylový dům je službou sociální prevence, má sloužit lidem bez přístřeší a lidem v nouzi. Těmto lidem nabízí potřebnou pomoc. Klienti těchto služeb jsou lidé, kteří z různých důvodů ztratili svůj domov a neumějí vyřešit komplikované problémy s tím spojené a hledají oporu v azylovém domě.⁶⁷

Matoušek ve svém slovníku definuje azylový dům jako: „*Ubytovací zařízení pro osoby bez přístřeší, jež by těm klientům, kteří jsou pro změnu životního stylu motivovány, mělo umožnit integraci do společnosti.*“⁶⁸ Dle zákona 2006/108sb. o sociálních službách §57 Azylové domy poskytují pobytové služby na přechodnou dobu osobám, které se ocitly v nepříznivé sociální situaci, která byla spojené se ztrátou bydlení. Služba podle odstavce 1 zahrnuje tyto základní činnosti: poskytnutí stravy nebo pomoc při jejím zajištění, poskytnutí ubytování, pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a obstarávání osobních záležitostí.⁶⁹

4.1 Azylový dům pro matky s dětmi

V následujících odstavcích se budu zabývat výhradně azylovými domy pro matky s dětmi, vynechám obecné charakteristiky samostatných azylových domů nebo domů, které poskytují ubytovací službu otcům s dětmi.

Matoušek uvádí, že azylový dům pro matky s dětmi je ubytovací zařízení pro matky a jejich malé děti (v ČR do 3let), které se dostaly do nepříznivé situace, že by bez náhradního ubytování nebyly schopny vychovávat svoje dítě.

Tyto azylové domy jsou určené matkám s dětmi, které byly ohroženy partnerem, nebo na ně přímo či nepřímo působil jiný nepříznivý vliv.⁷⁰

⁶⁷ Služby sociální prevence. CHARITA ČESKÁ REPUBLIKA [online]. 2014 [cit. 2014-07-22]. Dostupné z: <http://www.charita.cz/cinnost-v-cr/sluzby-socialni-prevence/>

⁶⁸ MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce: člověk na přelomu tisíciletí*. s. 32

⁶⁹ Srov. Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. § 57

⁷⁰ Srov. MATOUŠEK, Oldřich. *Sociální služby*. s. 84

Azylový dům pro matky s dětmi je azylové (pobytové zařízení), které poskytuje všechny základní činnosti dle zákona 108/2006 Sb. §57 o sociálních službách. Tato služba je určena osobám (matkám s dětmi) v tíživé životní situaci, kterou samy neumějí nebo nemohou řešit.⁷¹

Zařízení poskytne klientům dočasné ubytování a zaměřuje se na pomoc směřující k začlenění uživatelů této služby do tzv. běžného života. Jedná se o snahu, která má klientky vést k samostatné odpovědnosti za své jednání a jejich děti.

Sociální pracovníci se v azylových domech snaží klientkám poskytnout dostatečnou míru času, prostoru i podpory, která jim napomůže k vyřešení stávající situace.⁷²

V ČR jsou zřizovateli těchto zařízení církev, neziskové organizace, obce či orgány státu. Bohužel ukončení těchto pobytů je komplikováno z důvodu nedostatku sociálních bytů. To je důvodem, proč klientka často neodchází do samostatného bydlení, ale do dalšího azylového domu.⁷³ (viz. 2.2.4)

4.1.1 Cílová skupina azylového domu sv. Alžběty

Tato kapitola bude pojednávat o cílové skupině konkrétního azylového domu a to ADD sv. Alžběty ve Veselíčku, protože všechny respondentky výzkumu pobývají právě tam.

Služeb domova sv. Alžběty mohou využít osamělé matky s dětmi a těhotné ženy a ženy, které jsou ohrožené nežádoucími sociálními jevy.⁷⁴ Ve výjimečných případech mohou toto zařízení využívat i otcové s dětmi.⁷⁵

V následujících odstavcích bude připomenuta definice osamělé matky a dále vysvětlen pojem nepříznivá sociální situace. Důvodem je správné a komplexní pochopení životní situace, do níž se s největší pravděpodobností dostaly klientky azylových domů pro matky s dětmi.

⁷¹ Srov. Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. § 57

⁷² Srov. *Standardy kvality poskytované služby*. Interní materiál Domova sv. Alžběty pro matky a dítě, 2014

⁷³ Srov. MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce: člověk na přelomu tisíciletí*. s. 33

⁷⁴ Srov. Služby a zařízení. *Domov sv. Alžběty pro matku a dítě* [online]. 2014 [cit. 2014-07-10]. Dostupné z: <http://veselicko.charita.cz/vyhledavani-v-adresari/?s=domov-sv-alzbety-pro-matku-a-dite#directory-detail>

⁷⁵ Srov. *Standardy kvality poskytované služby*. Interní materiál Domova sv. Alžběty pro matky a dítě, 20014

Jako osamělé matky jsou chápány hlavně ženy neprovdané, rozvedené, ovdovělé, ale mohou jimi být i ženy vdané, které z různých důvodů nežijí s mužem (např. z důvodu výkonu trestu, dlouhého pracovního odloučení či hospitalizace), nebo se jejich vztah rozpadl, ale svazek manželský nebyl anulován. Osamělými ženami se rozumí i ženy v rozvodovém řízení.⁷⁶

V nepříznivé sociální situaci se ženy mohou ocitnout díky životním návykům a způsobu života, které vedou ke konfliktu se společností.⁷⁷

Za nepříznivé sociální události jsou také považovány situace, které matky s dětmi či těhotné ženy vnímají jako je ohrožující a neumění nebo je nemohou řešit samy a potřebují se obrátit na odbornou pomoc. Tyto situace jsou obvykle spojené se ztrátou bydlení, neschopností se starat o dítě v plném rozsahu, ohrožením díky domácímu násilí, nevhodnými sociálními a životními podmínkami, ztrátou zaměstnání, dluhy a exekucí nebo ztrátou partnera.⁷⁸

Ve výše uvedených sociálních situacích mohou být ženy natolik oslabené a bezradné, že svoji situaci nebudou schopné zvládat vlastními silami, aniž by využily pomoci druhých. Ale mnoho z nich tuto možnost nemá, protože po jejich boku nestojí žádná pevná opora, která by jim mohla pomoci. V těchto případech mohou ženy s dětmi využít pomoc a ochranu azylového domu, ve většině případů je to jediná možná varianta pomoci, která se jim nabízí. (viz praktická část)

4.1.2 Služby v ADD sv. Aležběty

Dům sv. Alžběty pro matku a dítě poskytuje podle zákona o sociálních službách následující:⁷⁹

- **Základní sociální poradenství** – poskytuje klientkám potřebné informace, které napomáhají k řešení jejich stávající situace. Může jím například poradit, na jaké sociální dávky mají klientky nárok nebo pomáhají s vyplňováním formulářů atd.
- **Oblast stravování** – azylový dům nezajišťuje uživatelkám stravu, ale zajišťuje podmínky, pro její přípravu. Mají k dispozici vybavenou kuchyňskou linku, kde mají

⁷⁶ Srov. Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce §350

⁷⁷ Srov. Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. § 3

⁷⁸ Srov. DUKOVÁ, I., DUKA, M. *Sociální politika: učebnice pro obor sociální činnost*. s. 36 - 40

⁷⁹ Srov. *Standardy kvality poskytované služby*. Interní materiál Domova sv. Alžběty pro matky a dítě, 20014

prostor pro přípravu jídel. Klientky mohou také požádat pracovníky domu o radu, případně i o kurz vaření.

- **Ubytování** – ubytování je klientkám poskytnuto standardně po dobu 6 měsíců, ale je zde možnost pobyt prodloužit. Prodloužení smlouvy je závislé na posudku pracovníků, ti posuzují efektivnost služby a spolupráci uživatelky na řešení její situace. Pobyt se může prodloužit maximálně na 2 roky.

Klientky obývají samostatný pokoj, ten je vybaven základním nábytkem a vlastní od něho klíč. Zbylé prostory (umývárna, kuchyň, společenská místnost, sušárna a dvoreček) jsou společné. Za pobyt se platí zákonem stanovený poplatek (dospělá osoba bez dětí – 100Kč/den, dospělá osoba s nezletilým dítětem – 70Kč/den, děti – 40Kč/den.) Například uživatelka s jedním dítětem měsíčně zaplatí částku 3410Kč.

- **Pomoc při uplatňování práv a osobních záležitostí** – pomoc se orientuje na klientku a na to, jak ji pomoci vyřešit stávající situaci. Zejména se jedná o pomoc v oblasti financí (hospodaření s penězi), pomoc při vedení běžného chodu domácnosti (vaření, péče o děti) nebo lze pomoci v podobě psychické podpory např. doprovodem uživatelek k lékaři, do školních zařízení, na úřady či k soudům. Pracovníci také poskytují uživatelkám kontakty na další odborné pracovníky.

4.1.3 Další služby poskytované ADD ve Veselíčku⁸⁰

- **Krizová intervence** – pomoc v překonání krize. V krizových životních situacích pracovník klientkám poskytuje osobní rozhovor, jehož cílem je uklidnit uživatelky a dopřát jim dostatečný prostor pro vyjádření jejich pocitů a emocí.
- **Materiální pomoc** – tato pomoc je určena klientkám, které se ne vlastní vinou ocitly bez finančních prostředků. Tato pomoc je zajišťována individuálně s ohledem na efektivnost poskytnuté pomoci, aby nebyla zneužívána. V těchto případech jsou klientkám zajišťované potraviny, hygienické a čisticí prostředky nebo oblečení.
- „**Trezor**“ – možnost úschovy cenných dokumentů, šperků či peněz.
- **Kreativní dovednosti** – je zde možnost výtvarných aktivit, tvořivých dovedností nebo možnost pomoci dětem se školní přípravou.

⁸⁰ Srov. *Standardy kvality poskytované služby*. Interní materiál Domova sv. Alžběty pro matky a dítě, 20014

4.1.4 Uplatňované principy v AD sv. Alžběty

Pracovníci azylového domu pro matku a dítě ve Veselíčku dodržují základní principy, které napomáhají k co možná největší samostatnosti, odpovědnosti a k znovu začlenění klientek v běžném životě. Následující odstavce budou citovány ze standardů kvality poskytovaných služeb v domově sv. Alžběty:⁸¹

Integrace – poskytované služby vedou k získávání samostatnosti uživatelek a k odbourání závislosti na sociálním systému. Hlavní snahou je napomoci klientkám, které nejsou dostatečně vybavené schopnostmi a znalostmi, které jsou potřebné pro život v běžné společnosti.

Přímá komunikace – spočívá v jasném a pravdivém informování klientek o faktech, které mohou mít negativní vliv na řešenou situaci. Při poradenských službách pracovníci přihlížejí k psychickým možnostem klientek. Zejména také na to, zda pochopí pravý význam rozhovoru.

Rovný přístup – na všechny uživatele domu je pohlíženo stejně, nikdo není preferován, ani žádné z dětí.

Individuální přístup – respektuje všechny možnosti (psychické, fyzické, osobní) každého člena zařízení, pracovníci vždy reagují na jejich aktuální možnosti.

Životní chyby – každý z nás má nárok na životní omyl, tyto omyly dovedly mnohé uživatelky do azylového zařízení, a proto je základním předpokladem pro práci v AD tolerance k lidským chybám.

Zodpovědnost za svůj život – důležité je, aby byly klientky vedené k odpovědnosti za své skutky a činy, to souvisí i s vnitřními pravidly azylového domu. Cílem je plná odpovědnost klientek za sebe a své děti.

Anonymita – ve své podstatě jde o utajený pobyt klientky, která je z různých důvodů ohrožená (např. domácím násilím.) Je to podmíněno tím, že chráněná osoba nesmí sdělovat okolí své místo pobytu.

Tolerance – lidé, kteří jsou z různých důvodů na okraji většinové společnosti, jsou v azylovém domě pro matky a dítě přijímány a respektovány bez ohledu na jejich minulost, vzhled či způsob života. Pracovníci na každého uživatele služeb pohlížejí jako na důstojnou osobu, která má právo na pochopení a toleranci.

⁸¹ Srov. *Standardy kvality poskytované služby*. Interní materiál Domova sv. Alžběty pro matky a dítě, 20014

5 Empirická část

5.1 Cíl empirické části práce a výzkumné otázky

Cílem výzkumu je nastínit osudy žen pobývajících v azylovém domě sv. Alžběty a zodpovědět následující výzkumné otázky.

Výzkumné otázky:

1. Zmapovat nejčastější důvody pobytu matek s dětmi v azylovém domě ve Veselíčku, respektive jaké sociální události pobytům předcházely.
2. Jakým způsobem dokáží respondentky hospodařit s penězi a popřípadě zjistit, zda jsou konfrontovány s dluhovou situací.
3. Jakou finanční částku mají měsíčně k dispozici a jaké mají předpoklady pro získání samostatného bydlení.

5.2 Metoda výzkumu

K naplnění cílů a k zodpovězení výzkumných otázek mi pomohou subjektivní výpovědi samotných klientek azylového domu pro matky s dětmi ve Veselíčku. Díky nim si bude možné vytvořit ucelený náhled na danou problematiku. Pro praktickou část jsem zvolila kvalitativní výzkum.

„Kvalitativní přístup je proces zkoumání jevů a problémů v autentickém prostředí s cílem získat komplexní obraz těchto jevů založených na hlubokých datech a specifickém vztahu mezi badatelem a účastníkem výzkumu. Záměrem výzkumníka provádějícího kvalitativní výzkum je za pomoci celé řady postupů a metod rozkrýt a reprezentovat to, jak lidé chápou, prožívají a vytváření sociální realitu.“⁸²

5.3 Technika sběru dat

Pro naplnění cíle bakalářské práce byla zvolena metoda osobního polostrukturovaného rozhovoru. Ten umožňuje bližší navázání osobního kontaktu mezi výzkumníkem a respondentem, také lze dobře pozorovat reakce klientek azylového domu. Polostrukturovaný

⁸² ŠVARŤÍČEK, R., a ŠEĎOVÁ, K. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. s. 17

rozhovor se vyznačuje jasným cílem, ale otázky jsou zde vymezeny pouze rámcově, což umožňuje upravovat rozhovor v návaznosti na danou situaci, která z něho vyplynula.⁸³

Rozhovory byly prováděny s každou klientkou individuálně v prostorech azylového domu, přesněji v pokoji pro vychovatelky, kde nám bylo poskytnuto naprosté soukromí. O jejich děti bylo postaráno ostatními maminkami a sociální pracovníci.

Klientky byly nejprve informovány o důvodech společného rozhovoru, dále byly ujištěny o naprosté anonymitě a upozorněny na to, že hovor bude monitorován. Byl jim vysvětlen i postup, který bude sloužit ke zpracování získaných informací. Doslovně budou přepsané podstatné pasáže rozhovoru, ty zbylé budou v psaném projevu zestručněny, vždy ale tak, aby zůstal zachován původní smysl sdělení. Respondentkám byly kladené otevřené otázky (viz. Příloha č. 1), které směřovaly k zodpovězení stanovených cílů. Získané informace již nebyly ověřovány.

Během rozhovoru byly kladeny obecnější, otevřené otázky na základě předem připraveného návodu, respondenti měli prostor volně hovořit. Do rozhovoru z mé strany bylo vstoupeno pouze minimálně, a to v případě, pokud respondentka nezáměrně neodpověděla na pomocné otázky nebo v případě, že zazněla zajímavá informace, která by mohla souviset se stanoveným cílem práce.

Jednotlivé hovory trvaly různou dobu. První 30minut, druhý 4,5 hodiny a poslední necelou hodinu. Na konci rozhovoru jsem klientce poděkovala za její čas a ochotu spolupracovat.

⁸³ Srov. MAŇÁK, J. *Kapitoly z metodologie pedagogiky*. s. 75

5.4 Výběr respondentů

Výzkumný vzorek byl tvořen třemi uživatelkami azylového domu sv. Alžběty ve Veselíčku.

Pro jasnější přestavení klientek budou data o nich zaznamenány v tabulce č. 2

Tabulka č. 2

Respondetky	Věk	Počet dětí / věk	Vzdělání	Etnická příslušnost	Měsíční rozpočet	Kolikrát v AD	Dlužná částka
Petra	36	4 děti / 18, 7, 7 a 5 let	Vyučená zlatnice	česká	14 640 Kč	Poprvé	480 000 Kč
Andrea	33	4 děti / 11, 5, 3, 2 let	Základní	romská	14 000 Kč	Potřetí	100 000 Kč
Sára	18	1 dítě / 6 měsíců	Základní	romská	11 000 Kč	Poprvé	250 000 Kč

Zdroj: vlastní podle uživatelů azylového domu ve Veselíčku

5.5 Vyhodnocení získaných dat

Jak již bylo zmíněno, nahrávky rozhovorů byly přepsány do elektronické podoby pomocí shrnujícího protokolu, ten umožňuje odstranit ty části, které nesouvisí s cíli práce. Doslovně byly přepsané pouze klíčové pasáže, ostatní části rozhovorů byly zestručněny, vždy ale tak, aby zůstal zachován původní smysl sdělení. Poté následovala analýza těchto dat, ta byla uskutečněna pomocí metody otevřeného a axiálního kódování.

5.5.1 Otevřené kódování

*„Otevřené kódování je část analýzy, která se zabývá označováním a kategorizací pojmů, pomocí pečlivého studia údajů. Během otevřeného kódování jsou údaje rozebrány na samostatné části a prostudovány.“*⁸⁴ V průběhu výzkumu se nám může vyskytnout velké množství pojmů, tyto pojmy je třeba seskupit (podobné s podobnými.) Proces seskupování pojmů nazýváme kategorizace.⁸⁵

⁸⁴ STRAUSS, A. *Základy kvalitativního výzkumu: Postupy a techniky metody zakotvené teorie* Přel. S. Ježek. s. 43

⁸⁵ Tamtéž. s. 45

Kategorie 1. Pobyt mimo domov

Tato kategorie nám pomůže objasnit důvody, díky kterým respondentky vyhledaly pomoc azylového domu. Pomocí rozhovorů s nimi bylo zjištěno, že příčiny jejich příchodu do AD jsou individuální, protože jednotlivé osudy žen se liší. Ukázalo se, že příchod do domova mnohdy nebyl pouze následkem předchozího situace, ale potíže se objevovaly již v dětství v primární rodině a od té doby je následují až do současnosti.

Vztahy s primární rodinou

O rodině celkem podrobně pojednává teoretická část práce. Z té jasně vyplývá fakt, že rodina má z velké části vliv na budoucí život jejích členů. Po rozhovorech s respondentkami se nepřímo toto tvrzení potvrdilo, z jejich výpovědí také vyplynul fakt, že při řešení náročných životních situací nenalezly oporu ve své rodině. Dvě třetiny z nich mají negativní vzpomínky již na své dětství, třetí uživatelka ADD na něj vzpomíná šťastně, ale mezi řečí se zmínila o agresi svého otce.

Sára: „Ani nevím, jestli mám 7 nebo 8 sourozenců a je mi to vlastně i jedno. Od našich jsme se odstěhovala v šestnácti. Od té doby jsem je viděla asi dvakrát. Když se mi narodila Sofinka, volala jsem mámě a ta o nás stejně neměla zájem, já se jim vnucovat nebudu. ... Žili jsme s babičkou v jedné bytě, bylo nás tam deset, neměla jsem ani svojí postel. ... Táta dost pil, docela často nás i mlátil. ... Já mám s nimi špatný vztahy a už o ně ani nestojím, se Sofinkou se o sebe postaráme sami.“

Andrea: „Moje máma už dlouho nežije a táta si chvilku potom našel jinou a nás strčil do děčáku. Občas si nás brala babička s dědou, ale ti pak taky umřeli. ... vídám se se ségrou, byla tady taky (v AD sv. Alžběty), ale sebrali jí děti a teď žije někde ve Vimperku.“

Petra: „Já měla moc krásné dětství. Maminka byla hrozně hodná, věnovala mi veškerý volný čas. Z tatínka jsem měla trošku strach, protože občas hodně křičel a někdy jsme s mamkou i dostaly, ale maminka říkala, že je toho na něj moc. Ale vždycky nám něco moc hezkýho koupil a nebo jsme jeli někam na výlet, pamatuju si, že jednou jsme byli i u moře. ... Maminka mi umřela, když mi bylo 25 let. Když sem byla s Ostružinou, tak sme se s tatínkem vídali pravidelně, ale po našem rozvodu už skoro ne, vyčítal mi můj vztah s Davidem a řekl, že až dostanu rozum, ať přijdu, moje sestra je taky proti mně.“

Ztráta bydlení díky finanční situaci

Ztráta bydlení je spojena s rozchodem partnerů a na matce je, aby zajistila sobě a svým dětem nový domov. Již v této fázi se začínají vyskytovat finanční potíže. Matky nemají prostředky na zaplacení nájemného a běžného chodu domácnosti, a to pomalu, ale jistě vede ke ztrátě původního bydlení.

Petra: „*Ostružina mi vzal Petrušku (nejstarší dcera) a já musela platit alimenty a do toho tři malý děti na krku. Byla jsem ráda, že jsme měli co jíst a na nájem a alimenty nezbývalo.*“

Sára: „*Když se Honza dozvěděl, že jsem těhotná, vyhodil mě z bytu a já neměla žádná prachy. Neměla jsem kde bydlet, tak sem šla ke kámošce a pak sem do azyláku.*“

Andrea: „*Nejdřív mi odpojili elektriku a pak i vodu a s malejma dětma tam nešlo žít. ... Bejvalej mi neplatí na děti a kde sem měla ty peníze brát!*“

Domácí násilí

Z rozhovorů dále vyplynulo, že i domácí násilí může způsobit ztrátu střechy nad hlavou. Psychické a fyzické týrání může ženy zahnat do kouta a stát se jednou z příčin ztráty majetku. Zoufalé ženy poté hledají ochranu právě v azylovém domě.

Petra: „*Můj nověj byl magor. Po rozvodu s Ostružinou jsem dostala peníze na to, abych si koupila barák a šla tam bydlet s Petruškou, dokonce mi zbylo asi půl milionu a měla sem jistou práci. Jenže sem nechtěla žít sama, tak sem si našla Davida, ale ten dost pil a nic nedělal. Jenom ze mě tahal prachy, když jsem mu řekla, že je vyžírka ať si najde práci, řval na mě, občas mi i jednu vrazil. Asi za dva roky jsem utratila všechny svoje úspory. Pak po mně chtěl, abych zastavila barák, ale s tím sem ho poslala do háje. Vjel do něj vztek a začal mě škrtit a rvát na mě. V té době sem čekala holky (dvojčata), bylo mu to úplně jedno. Tyhle jeho stavy se pak opakovaly skoro pořád. ... Nakonec jsem barák zastavila a po půl roce přišla úplně o všechno. ... Pět let sme s holkama žily jako cikáni, David se vždycky po nějaké chvíli objevil, nasliboval hory doly, ale vždycky to dopadlo stejně, dal mi přes držku, umyl se, já mu vyprala a zase na nějaký čas vypadl. ... Pak jsme před ním začaly utíkat, ale vždycky nás našel a pak jsme skončily tady.*“

Sára: „*S Honzou jsem bydlela od svých šestnácti, byl na mě hodnej, takhle se ke mně doma nikdo nechoval. Jenom občas měl blbej den a zamykal mě doma, někdy mě i bil, ale to nebylo moc často. Já nevím, asi po roce ho vyrazili z práce a začal dost pít a vztek si vybíjel*

na mě, často mě bil a začal mi vyhrožovat a urážet mě. Když zjistil, že jsem těhotná, vyhodil mě z bytu. Nadával mi, že sem děvka a žádnýho parchanta nechce.“

Tyto ženy se po nějaký čas snažily postavit na vlastní nohy a najít si nové bydlené, ale pomoc a ochranu našly až v azylovém domě pro matky s dětmi.

Kategorie 2. finance

V dnešní době jsou peníze klíčové, jejich nedostatek se negativně odráží na kvalitě života jedince a jeho dětí. Všechny matky, které pobývají v azylovém domě, se bohužel potýkají s vážnými finančními potížemi.

Hospodaření s penězi

Po obdržení finanční hotovosti si ženy užívají bohémský život, nepřemýšlí o tom, jak si budou počínat, až jim peníze dojdou a nedomýšlí, z čeho uhradí pobyt v zařízení a své dosavadní dluhy. Důvodem může být i fakt, že je s penězi nikdo hospodařit neučil a ony pouze okoukaly model přijatý z rodiny.

Andrea: *„Když mi přijdou dávky snažím se, aby to nepoznala paní Lucka (sociální pracovnice.) Pak vezmu děti a jedeme na velký nákup do Milevska. Dětem koupím, co chtějí. ... Většinou jsou to brambůrky a takový ty čokoládový tyčky. Nebudu jim nic upírat, když na to pak nebudu mít, ať si to užijou, dokud to jde. Máma to taky tak dělala a já na to ráda vzpomínám.“*

Sára: *„Ani si toho tolik nekupuju, protože musím koupit malý sunar a plínky. Snažím se peníze rozvrhnout na celý měsíc, ale holky (spolu klientky) mě většinou přemluví a já jim zbytek peněz půjčím, ony mi slíbily, že mi to pak vrátí.“*

Petra: *„Od mala jsem neměla o peníze nouzi. Měla jsem moc hodný rodiče a ty se mi snažili udělat krásný dětství, nikdy se na peníze nekoukalo. Když jsem si vzala Ostružinu, tak taky ne. Kšeftoval s autama. Dvakrát ročně jsme jezdili na luxusní dovolenou, dokonce mám i umělá prsa. Ale po rozvodu mě ten bídák David přivedl na mizinu. A teď nechci, aby to odnášely moje holky. Chci, aby měli krásné dětství jako já a proto, jim splním co jim na očích vidím, hodně je беру k vodě a do bazénu. Dokonce jsme byly minulý týden na vodě. ... Většinou mi dojdou peníze druhý týden. Pak nemám dát co holkám k večeři. Ale mám tady moc hodnou kamarádku, Sáru, a ta mi peníze vždycky půjčí.“*

Dluhy

Dalšími společnými problémy klientek azylového domu jsou dluhy, ty mají všechny respondentky výzkumu, v některých případech se jedná o nemalé částky. Hlavní příčinou těchto problémů je zejména nedostatečná finanční gramotnost a neschopnost rozvrhnutí peněz tak, aby vystačily na celý měsíc. Velmi často se stává, že o své peníze přijdou hned první týden po jejich vyplacení a pak shání peníze, kde se dá. Matkám s dětmi pak nezbývá na placení nájemného a dalších pohledávek spojených s bydlením a běžnými věcmi jako je např. úhrada telefonních účtů, pojištění atd. Vzniklé finanční problémy se snaží vyřešit půjčkou od nebankovních institucí, což se zpočátku jeví jako jednoduché řešení aktuálních finančních problémů, ale bohužel se naopak stává spouštěcím mechanismem dalších finančních potíží. Jejich dlužné částky neustále narůstají díky neplacení předešlých neuhrazených pohledávek a navyšují se o úroky a penále.

Sára: „*Před pobytem tady jsem bydlela u Inky (kamarádka), do té doby jsem nikomu nic nedlužila, staral se o mě Honza. Ale Inka mi kradla občanku a dělala si na mě ty providenty. Než to prasklo, půjčila si asi 90 000Kč, ale nikdo to nesplácel, tak tam naskákaly ty pokuty. Taky dlužím kolem 11 000Kč na telefonu. ... řeší to policie, ale ty na mě koukají blbě, myslí si, že sem to udělala já.*“

Andrea: „*Ani nevím, kolik přesně dlužím, prej to je asi něco kolem 100 000Kč. Nebyla jsem přihlášená na pracáku, takže dlužím na zdravotním a sociálním. Abych mohla platit na kluka (její syn je v pěstounské péči) a zaplatit tu blbou pokutu, půjčila jsem si u homecredit. Ale pak jsem neměla na splácení. To prostě nejde se čtyřma dětma.*“

Petra: „*Jak už jsem řekla, do sraček mě dostal David, když jsem přišla o barák, žila sem v různých podnájmech, ale nezbývalo mi na nájem a energie, často jsem si půjčovala. No hodně u těch rychlejších půjček, oni mi taky žádnou jinou nedali a já peníze potřebovala. Jo, vlastně jsem taky udělala sobě a Petrušce paušál, aby to nevěděl Ostružina a my si mohly volat, tak naskákalo taky něco tam... teď dlužím asi 500 000Kč“*

Kategorie 3. Měsíční finanční možnosti

Státní sociální podpora a dávky hmotné nouze tvoří hlavní příjmy klientek žijících v azylovém domě. Ty ale ovšem nemají mnohdy ani tušení o tom, jaké příspěvky od státu vlastně pobírají. Zřejmě to bude díky jejich nedostatečné finanční gramotnosti a díky tomu, že klientky spoléhají na to, že jim v tomto směru pomůže sociální pracovník a ony na něj přenesou svoji odpovědnost a o situaci se více nezajímají. Ukázalo se, že hlavním finančním prostředkem respondentek je rodičovský příspěvek, který v současnosti pobírají všechny klientky azylového domu ve Veselíčku, ten činí něco kolem 7 500Kč, dále pobírají přídavek na děti v jejich případě 500Kč na každé dítě a součet hmotné nouze se pohybuje kolem 5 000Kč. Tím pádem mají měsíčně k dispozici zhruba 14 000Kč.

Sára: „*Do teď jsem pobírala něco přes 14 000Kč, ale paní Lucka říká, že se mi to teď někdy změní, prý dostanu míň peněz, kvůli porodnému. ... Nevím přesně jaké dávky pobírám, když jsem přišla, tak jsme to s paní Luckou probíraly, abych si to mohla dojit zařídit na úřad, ale už si to nepamatuju.*“

Andrea: „*Nevím, co mi chodí, ale vím, že dostávám peníze pravidelně. Něco chodí na účet sem (na účet azylového domu) a něco dostávám já. ... Nevím kolik je to dohromady, ale žádné šlágr to určitě není.*“

Petra: „*Vím, že dostávám 1 500 přídavky na holky a nějakou mateřskou, pak už nevím a je mi to i celkem jedno, hlavně, že mi měsíčně chodí skoro 15 000Kč.*“

Samostatné bydlení

Velký problém mají klientky i se samostatným bydlením. Uživatelky trápí malá možnost získání vlastního bydlení, a to zejména díky špatné finanční situaci a jejich neschopnosti hospodařit s penězi a uvažovat o jejich budoucím rozvržení a využití. Častým problémem při hledání nového působiště se stává složení kauce, která je obvykle tvořena částkou ve výši třech nájmů, což je pro matky samoživitelky téměř nemožné. Také je tu fakt, že se týká předsudků o matkách samoživitelkách. Majitelé bytů nevidí v uživatelkách azylových domů lukrativní nájemníky. Jako možné řešení se nabízí sociální byty (obecní / městské), ale těch je bohužel nedostatek. Takže se dá říci, že jedinou dostupnou variantou je azylový dům s vyhlídkou dalšího stěhování, jelikož bydlení v azylovém domě je omezené časem.

Sára: „Ráda bych do sociální bytu do Písku, ale tam jsou všechny plný. Když zkouším volat na normální byty, chtějí po mně kauci a na tu já nemám. Nechci Sofínku tahat po azylákách, ale asi nebudu mít jinou možnost.“

Andrea: „Už se ani nesnažím volat na podnájem. Dřív jsem to zkoušela, ale k ničemu to nebylo. Když viděli cikánku se třemi dětmi, řekli, že už nemají místo. Je to pořád dokola. Ale výhodu to má, do azyláku nechodí exekutoři a když jo, stejně mi nic nevezmou, protože nic nemám.“

Petra: „Do budoucna chci určitě bydlet sama s dětmi. Ale mám strach z Davida, zatím si nás vždycky našel a bojím se, že by to nebylo jiné a všechno by začalo nanovo. Druhá stránka jsou peníze, když mi nevyjde to oddlužení, nebudu na to mít.“

5.5.2 Axiální kódování

„Axiální kódování je soubor postupů, pomocí nichž jsou údaje po otevřeném kódování znovu uspořádány novým způsobem, prostřednictvím vytváření spojení mezi kategoriemi.“⁸⁶

Zjednodušené kódovací paradigma podle Strausse a Corbinové:⁸⁷

Příčinné podmínky (události, které vedly ke vzniku jevu) – jev (ústřední bod) – kontext (soubor vlastností, které náleží jevu) – intervenující podmínky (související podmínky s jevem, které ovlivňují strategii jednání a interakce) – strategie jednání a interakce (reagují na jev a vedou k jeho překonání) – následky (výsledky jednání / interakce)

Díky otevřenému kódování se vytvořily 3 hlavní kategorie a 7 podkategorií viz tabulka č. 3

Tabulka č. 3

Kategorie	Podkategorie
1. Pobyť mimo domov	1. Vztahy s primární rodinou 2. Ztráta bydlení díky finanční situaci 3. Domácí násilí
2. Finance	4. Hospodaření s penězi 5. Dluhy
3. Měsíční finanční možnosti	6. Státní sociální podpora a dávky v hmotné nouzi 7. Samostatné bydlení

Zdroj: vlastní podle informací z otevřeného kódování

⁸⁶ ŠVARČEK, R., ŠEĐOVÁ, A. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. s. 70

⁸⁷ Srov. Tamtéž. s. 70

PŘÍČINNÉ PODMÍNKY	KONTEXT
• Špatné vztahy s primární rodinou • Ztráta bydlení díky finanční situaci • Ztráta bydlení kvůli domácímu násilí	• Beznaděj • Zoufalost • Strach

JEV
POBYT MIMO DOMOV

INTERVENUJÍCÍ PODMÍNKY
• Špatné hospodaření s penězi • Vysoké dlužné částky

STRATEGIE JEDNÁNÍ A INTERAKCE V AZYLOVÉM DOMĚ
• Postupné řešení problémů – zejména ve finanční oblasti • Hledání nového bydlení • Využití poradenství • Materiální podpora ze strany státu

NÁSLEDKY
• Nedostatečný zájem o své finance • Nedostatek sociálních bytů / vysoká kauce / předsudky majitelů bytu vůči klientkám azylového domu – ztráta naděje na získání samostatného bydlení • Strach z partnera

6 Shrnutí výzkumné části práce

Klientky v azylovém domě byly velmi vstřícné, skoro bez přemýšlení souhlasily s poskytnutím potřebných informací, což mi velmi ulehčilo prvotní rozpaky z rozhovorů, ale i přes to jsem byla při prvním rozhovoru s klientkou značně nervózní. Naštěstí byla první respondentka velmi přímá a uvolněná a díky ní ze mě tréma spadla. Velice mě překvapila spontánnost a naprostá otevřenost klientek, s jednou z nich rozhovor trval dokonce 4,5 hodiny, což bylo naprosto vyčerpávající. Tato klientka byla natolik výřečná, že mi nedávala prostor na položení mých předem připravených otázek, ale měla pocit, že mě musí podrobně, a to velmi podrobně, informovat o celém životě. Bylo zajímavé porovnat výpovědi klientek z pohledu věkového rozdílu. Starší klientky byly ve srovnání s 19 letou Sárrou mnohem více výřečné a neměly sebemenší zábrany, ale tuto skutečnost přikládám k nízkému věku a nevyzrálosti klientky. Je zde ale i možnost, že se jí otázky zdály být moc osobní a z tohoto důvodu je nechtěla podrobněji rozvádět.

Cílem výzkumu práce bylo nastínit osudy žen pobývajících v azylovém domě sv. Alžběty a zodpovědět následující výzkumné otázky.

Výzkumné otázky:

- Zmapovat důvody pobytu matek s dětmi v azylovém domě ve Veselíčku, respektive jaké sociální události pobytům předcházely.
- Zjistit, jakým způsobem dokážou hospodařit s penězi a popřípadě zjistit, zda mají nějaké dluhy.
- Jakou finanční částku mají měsíčně k dispozici a jaké mají možnosti získání samostatného bydlení.

Výzkumná otázka číslo 1. Zmapovat nejčastější důvody pobytu matek s dětmi v azylovém domě ve Veselíčku, respektive jaké sociální události pobytům předcházely.

Příčiny pobytu matek v azylovém domě jsou individuální, každá žena měla jiný život, ale ve výsledku se jejich cesty potkaly. Z tohoto důvodu bude nejvhodnější důvody nezobecňovat, ale rozpracovat je u každé respondentky jednotlivě, i přes to, že se mnohé důvody shodují. Například se ukázalo, že ani jedna z respondentek nenašla v tíživé životní situaci oporu ve své rodině.

Sára

Sára žila od mala v disfunkční rodině, k matce ani k otci si nikdy cestu nenašla. Poměrně brzy se přestěhovala ke svému příteli, ten ji napadal psychicky i fyzicky, když zjistil, že je v jiném stavu, vyhodil ji z bytu. Sára neměla žádné peníze, dočasné ubytování ji poskytla její kamarádka. Po porodu odešla i s dítětem do azylového domu, zkoušela kontaktovat i svoji rodinu, ale ta o ni nejevila zájem.

Příčiny pobytu:

- Nefungující vztahy s rodinou
- Domácí násilí, které vyvrcholilo vyhazovem z domova díky těhotenství
- Žádné finance a zázemí

Andrea

Po smrti matky ji dal otec do dětského domova, tím byly veškeré kontakty s ním přerušeny. Andrea si našla partnera, ale ten ji i děti opustil, peněženě je nepodporoval. Stala se matkou samoživitelkou a její finance jí nestačily na pokrytí měsíčních nákladů.

Příčiny pobytu:

- Nefungující vztahy s rodinou
- Špatná finanční situace – matka samoživitelka

Petra

Matka jí zemřela a její sestra a otec se k ní otočili zády, nesouhlasili s jejím tehdejší vztahem. Její partner byl alkoholik a gambler. Fyzicky i psychicky ji napadal, pod jeho vlivem přišla i o veškeré finance a nakonec i o střechu nad hlavou. Petra žila po dobu pěti let sama s dětmi, ale byla bez práce a bez peněz, což neustále prohlubovalo její špatnou finanční situaci. Její přítel ji stále vyhledával a zneužíval, Petra z něho měla strach a své útočiště našla až v azylovém domě.

Příčiny pobytu:

- Nedostatečná opora v rodině
- Špatná finanční situace

- Domácí násilí a strach z bývalého přítele

Výzkumná otázka č. 2 Zjistit jakým způsobem dokážou hospodařit s penězi a popřípadě zjistit, zda mají nějaké dluhy.

Všechny klientky azylového domu po obdržení finanční hotovosti peníze do 14 dnů utratily. Ani jedna z nich si neumí peníze rozvrhnout tak, aby jí vystačily na pokrytí měsíčních nákladů. Z tohoto důvodu jim peníze nezbyvají na běžný chod domácnosti, placení nájemného a úhradu dalších pohledávek spojených s bydlením, ale i dalších běžných výdajů. Dvě z nich řešily vzniklé finanční potíže půjčkou od nebankovních institucí, které již nesplácely, a jejich dluh následně prudce narůstal. Důvodem může být i fakt, že je nikdo s penězi hospodařit neučil a ony pouze okoukaly principy z domova.

Sára

Nikdy nebyla zvyklá hospodařit s penězi, její rodina byla sociálně slabá a mnohdy jim nevystačilo ani na jídlo. Po nastěhování ke svému příteli mu svěřila hospodaření s veškerými financemi. Po rozpadu jejich vztahu se nastěhovala ke své kamarádce. Ta jí tajně kradla doklady a půjčovala si peníze na její jméno. Než se celá situace objasnila, Sárina dlužná částka činila i s úroky 269 000 Kč, v současné době se případem již zabývá policie. Sára mezi tím neplatila pohledávky za telefon, které se vyšplhaly na 11 000 Kč.

Sára se snaží rozvrhnout peníze na celý měsíc, hlavní pro ni je koupit dceři umělou výživu a plínky. Zatím se ale nestalo, že by ji rozvržené peníze vydržely skutečně na celý měsíc, protože zbylé peníze půjčí ostatním klientkám azylového domu, v domnění, že jí je vrátí, což se doposud nikdy nestalo.

Situace:

- Dluh: 280 000 Kč
- Hospodaření s penězi: snaha rozvržení peněz na celý měsíc – půjčování ostatním klientkám

Andrea

Po obdržení peněžité hotovosti má Andrea největší starost o to, aby to dokázala co nejdéle utajit před pracovníky azylového domu, z důvodu plnění finančních závazků vůči

organizaci. Chce mít dostatečný prostor na velký nákup, ten se většinou skládá z naprosto nepotřebných věcí např. bramborové lupínky, pochutiny pro děti atd. Suroviny na vaření jsou až druhotné. Andrea tento model hospodaření přezvala od své matky, ta to praktikovala obdobně.

Díky tomuto způsobu hospodaření ji nezbývaly peníze na běžný chod domácnosti, byla vedena jako dlužník na zdravotně sociálním, také neplatila výživné na své dítě, které je v pěstounské péči u prarodičů. Situaci se snažila vyřešit pomocí půjčky u nebankovní instituce Homecredit, ale na její splátky již nezbývaly finance. V důsledku tohoto neuváženého počínání se Andrein dluh neustále navyšuje.

Situace:

- Dluh: asi 100 000Kč (respondentka to přesně neví, pouze odhaduje)
- Hospodaření s penězi:
 - Nedostatečný zájem plnit existující pohledávky
 - Neschopnost rozvržení peněz
 - Utracení financí v prvním týdnu po jejich obdržení
 - Převzat špatný model finančního hospodaření (od matky)
 - Půjčování si od nebankovních institucí

Petra

Petra žila od mala v přepychu, její rodiče nikdy nemuseli řešit finance, dopřávali jí vše, po čem toužila. To samé praktikuje i ona, ale bohužel jí to finanční situace nedovoluje a o své peníze přichází již druhý týden po jejich obdržení. Peníze nejčastěji utrácí za zážitkové aktivity věnované dětem a po 14cti dnech nemají obvykle ani co k snědku.

Petra dostala po rozvodu peníze na dům a z koupě jí zbylo ještě 500 000Kč, poté si našla přítele Davida, který nepracoval a nechal se od ní vydržovat. Po chvíli přišla o veškeré peníze a zanedlouho potom i o dům. Po dobu pěti let žila s dětmi v mnoha podnájmech, většinou ji majitelé z bytu vyhodili z důvodu neplacení nájemného. Její dluh stále rostl, řešení často nacházela v rychlých půjčkách u nebankovních institucí.

Situace:

- Dluh: 480 000Kč
- Hospodaření s penězi:
- Půjčování si od nebankovních institucí
- Naučený model finančního hospodaření z dětství – „bohémský život“

Výzkumná otázka číslo 3. Jakou finanční částku mají měsíčně k dispozici a jaké mají možnosti získání samostatného bydlení.

Měsíční finanční možnosti

Všechny respondentky jsou zcela závislé na dávkách státní sociální podpory a na dávkách hmotné nouze. To jsou jediné příjmy klientek azylového domu sv. Alžběty. Ty nemají mnohdy ani tušení jaké sociální dávky pobírají. Měsíčně se jejich příjmy pohybují kolem 14 000Kč (rodičovský příspěvek – cca 7 500Kč, přídavek na dítě – 500Kč na jedno dítě, dávky hmotné nouze – cca 5 000Kč)

Samostatné bydlení

2 respondentky by si přály opustit azylový dům a do budoucna si najít samostatné bydlení u třetí z nich to není zcela zřejmé.

V následující tabulce bude zřetelné, jaké důvody jim podle nich brání najít si samostatné bydlení, viz tabulka č. 4.

Tabulka číslo 4.

Důvody	Sára	Andrea	Petra
Nedostatek financí	x	x	x
Špatné hospodaření s penězi	x	x	x
Složení kaucí (3 nájem dopředu)	x	x	x
Předsudky nájemníků vůči respondentkám		x	
Strach z partnera			x

Zdroj: vlastní podle výpovědí respondentek

Jako možné řešení bytové situace respondentek se jeví sociální byty (obecní / městské), které by jim mohly výrazně usnadnit hledání nového domova, ale těch je bohužel značný nedostatek. Z toho důvodu je samostatné bydlení klientek azylového domu téměř nemožné.

Diskuze

Z praktické části vyplynulo, že všechny respondentky výzkumu žijí sami s dětmi a jejich bývalý partner o ně nejeví zájem. Na tento fakt ve své knize poukazuje Sobotková, která poznamenává, že rodin s jedním rodičem stále přibývá. (viz teoretická část s. 18) To je také jeden z důvodů jejich materiálních potíží. Tyto potíže jsou u dvou klientek prohloubené tím, že mají hojnější počet potomků a jejich životní styl není zcela zodpovědný. O tento poznatek obohatil literaturu Matoušek. (viz teoretická část s. 20) Největším problémem v materiální oblasti se jeví jejich nedostatečná finanční gramotnost. Ženy neumějí hospodařit s penězi, nedokáží si peníze rozvrhnout tak, aby jim vystačily na pokrytí měsíčních nákladů. Zhruba po čtrnácti dnech utratí veškeré finanční prostředky a nevidí jinou variantu řešení, než si peníze vypůjčit. Obvykle si půjčují od nebankovních institucí, kde je velmi vysoká úroková sazba a jejich špatná finanční situace se dále prohlubuje. O těchto finančních pastích píše ve svém článku Petr Jakubík, kde upozorňuje na to, že jsou to právě rodiny s nízkými příjmy, které si půjčují peníze u nevhodných poskytovatelů půjček a později jejich počínání a neschopnost splácet vede k předluženosti. (viz teoretická část s. 21) Matoušek také uvádí, že v případě nedostatku financí se rodiny snaží nejprve zabezpečit běžné potřeby rodinných členů a na výdaje spojené s mimoškolními aktivitami již nezbývá. (viz teoretická část s. 19) Dvě uživatelky azylového domu se neshodují s tímto poznatkem. Veškeré peníze utrací za výlety, nepotřebné suroviny. Jejich nedostatečná finanční gramotnost způsobila ztrátu bydlení a nemožnost výhledově získat samostatné bydlení. Podle Richterové a Orgoníkové (viz teoretická část s. 22) se jako jediné možné východisko nabízejí sociální byty, o které mají uživatelky azylového domu značný zájem, ty jsou nedosažitelné z kapacitních důvodů. Na jejich nedostatek upozorňuje i Matoušek. (viz teoretická část s. 22) Snaha sociálních pracovníků v ADD je vést klientky k samostatnosti a odpovědnosti. (viz teoretická část s. 19) To se bohužel nedaří. Klientky ADD přenášejí svojí zodpovědnost na sociální pracovníce. Spoléhají se na to, že vždy od sociálních pracovníků získají veškeré potřebné informace o jejich dostupných možnostech.

Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo popsat nejzávažnější problémy, vedoucí k pobytu v ADD a zmapovat finanční situaci uživatelůk ADD a dále zjistit, jak se promítá do jejich životů. Cíl výzkumné části práce byl nastínit osudy žen, které pobývají v azylovém domě sv. Alžběty. Zejména zmapovat jejich důvody pobytu a životní situace související právě s ním. Dále byl kladen důraz na oblast týkající se finanční situace respondentek a na to, jaké mají předpoklady pro získání samostatného bydlení.

K ucelenému pohledu na danou problematiku bylo důležité objasnit některá témata a informace týkající se cílové skupiny. Byl představen komplexní pohled na rodinu včetně jejích možných problémů. Další samostatná kapitola byla věnována osamělým matkám a rizikům, která je přímo ohrožují. Poslední dvě části teoretické části byly zaměřeny na možné formy směřující k jejich pomoci, především na azylové domy pro matky s dětmi a na materiální pomoc poskytující státem.

K výzkumu empirické části práce byla zvolena kvalitativní strategie. K technice pro sběr dat sloužil polstrukturovaný rozhovor, ten byl uskutečněn díky subjektivním výpovědím klientek azylového domu. K vyhodnocení dat sloužila analýza získaných dokumentů, přesněji metoda otevřeného a axiálního kódování. V praktické části byla nejprve objasněna metodologie výzkumu, poté byl představen vybraný vzorek respondentek a v závěrečné fázi práce byly vyhodnoceny získané data.

Během empirického šetření bylo zjištěno, že existuje několik prvků, které zásadním způsobem ovlivnily a ovlivňují život respondentek, a které jsou pro ně v mnohých případech společné. Můžeme tvrdit, že ve všech zkoumaných případech byla prvotním spouštěčem problémů situace v primární rodině. Velice dobře lze pozorovat přebírání rolí a vzorců chování získaných právě v tomto prostředí. Kritickým prvkem bylo také nestandardní soužití s partnerem, v extrémním případě doplněno o psychické a fyzické týrání. V současnosti ženám zhoršuje situaci především jejich psychický stav spojený s pocity méněcennosti, osamělosti, bezradnosti. Zásadním problémem, který může vést k ohrožení klientek a jejich rodin v budoucnosti, je jejich chování v oblasti financí. Tvorba rodinného rozpočtu a hospodaření je neefektivní, nebo se vůbec nevyskytuje. Ještě více kritická je oblast týkající se půjček, dluhů a jejich úhrad, či jiného finančního plnění.

Z provedeného empirického výzkumu, informací a dostupných zdrojů týkající se této problematiky se domnívám, že podobně postiženým ženám, které se vyskytnou v obdobně

těžkých životních situacích, by měla být poskytována komplexní pomoc a to nejen finanční, jak se s ní lze dnes nejčastěji setkat, ale také psychologická, pedagogická a zejména poradenská. Matky by měly být lépe informovány o možnostech, které by jim ulehčily tíživou finanční situaci, ale zároveň by měly být doplněny jejich vědomosti v oblasti finanční gramotnosti, ta je u nich ve většině případů zcela nedostačující. Na místě by měly být pravidelné preventivní programy, které by se zaměřovaly na komplexní finanční gramotnost. Programy by neměly sloužit pouze osamělým matkám s dětmi, ale měly by se dostat do podvědomí celé naší populace, včetně dětí. Podle mého názoru je důležité učit je s penězi manipulovat a hospodařit již od mala. Tato prevence by mohla do budoucna pomoci mnohým osamělým matkám, ale i ostatním členům společnosti.

Seznam použitých zdrojů

1. BUSKOTTE, A. *Z pekla ven: žena v domácím násilí*. Vyd. 1. Překlad Monika Burger. Brno: Computer Press, 2008, 176 s. ISBN 978-802-5117-866.
2. DUNOVSKÝ, J., DYTRYCH, Z., MATĚJČEK, Z. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. Vyd. 1. Praha: Grada Pub., 1995, 245 p. ISBN 80-716-9192-5.
3. GABRIELA M., VENGLÁŘOVÁ, M. a kol. *Sociální práce s lidmi s duševním onemocněním*. 1. vyd. Praha: Grada, 2008, 215 s. ISBN 80-247-2138-4.
4. GILLERNOVÁ, I., KEBZA, V. *Psychologické aspekty změn v české společnosti: člověk na přelomu tisíciletí*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2011. ISBN 80-247-2798-6.
5. DUKOVÁ, I., DUKA, M. *Sociální politika: učebnice pro obor sociální činnost*. 1. vyd. Praha: Grada, 2013. ISBN 80-247-3880-5.
6. JANDOUREK, J., DYTRYCH, Z., MATĚJČEK, Z. *Sociologický slovník: [člověk a sociální instituce]*. 1.vyd. Praha: Portál, 2001, 285 s. ISBN 80-717-8535-0.
7. KIMPLOVÁ, T., DYTRYCH Z., MATĚJČEK, Z. *Základy psychologie manželského a rodinného soužití*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2008, 87 s. ISBN 978-80-7368-619-2.
8. KRÁLÍČKOVÁ, Z. *Rodinné právo v otázkách*. Vyd. 1. Praha: Computer Press, 2000, xi, 112 s. Právní rady. ISBN 80-722-6365-X.
9. KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, VĚRA. *Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Editor Blahoslav Kraus, Věra Poláčková. Brno: Paido - edice pedagogické literatury, 2001, 199 s. ISBN 80-731-5004-2.
10. KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014, 215 s. ISBN 978-80-262-0643-9.

11. KUDLOVÁ, P. *Sociokulturní kontexty v ošetrovatelství a porodní asistenci, příspěvek k podpoře humánnější péče o člověka*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. 298 s. ISBN 80-244-1424-4.
12. KUTNOHORSKÁ, J. a kol. *Etika pro zdravotně sociální pracovníky*. Praha: Grada Publishing a.s., 2012, 192 s. ISBN 8024778742.
13. MAŇÁK, J. *Kapitoly z metodologie pedagogiky*. Vyd. 1. V Brně: Masarykova univerzita, 1994, 125 s. Spisy Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, sv. 81. ISBN 80-210-1031-2.
14. MATOUŠEK, O. a kol. *Sociální služby: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007. ISBN 80-736-7310-X.
15. MATOUŠEK, O., KODYMOVÁ, P., KOLÁČKOVÁ, J. *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. 2. vyd. Praha: Portál, 2010, 352 s. ISBN 978-80-7367-818-0.
16. MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakl., 1993, 124 p. Studijní texty (Sociologické nakladatelství), sv. 3. ISBN 80-901-4247-8.
17. MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2003, 287 s. ISBN 80-717-8549-0.
18. MOŽNÝ, I. *Rodina a společnost*. 2., upr. vyd. Ilustrace Vladimír Jiránek. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2008, 323 s. Studijní texty (Sociologické nakladatelství), sv. 38. ISBN 978-808-6429-878.
19. RABUŠIC, L. O současném vývoji manželského a rodinného chování v České republice. *Demografie: Revue pro výzkum populačního vývoje*, Praha: Pedo, 1996, roč. 1996, č. 3, s. 173-180. ISSN 0011-8265.

20. REICHEL, J. *Kapitoly systematické sociologie*. Vyd. 2., přeprac. a dopl. /. Praha: Grada, 2008, 239 s. ISBN 978-80-247-2594-9.
21. SIKOROVÁ, L. *Dětská sestra v primární a komunitní péči*. 1. vyd. Praha: Grada, 2012, 184 s. ISBN 978-802-4735-924.
22. SLANÝ, J. *Syndrom CAN: (syndrom týraného dítěte)*. Vyd. 1. V Ostravě: Ostravská univerzita, Zdravotně sociální fakulta, 2008, 155 s. ISBN 978-807-3684-747. s. 29
23. SOBOTKOVÁ, I. *Psychologie rodiny*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2001, 173 s. ISBN 80-717-8559-8.
24. *Standardy kvality poskytované služby*. Interní materiál Domova sv. Alžběty pro matky a dítě, 2014
25. STRAUSS, A. *Základy kvalitativního výzkumu: Postup a techniky metody zakotvené teorie Přel. S. Ježek*. 1.vyd. Boskovice. ISBN 808583460X.
26. STŘELEČEK, S., MARÁDOVÁ, E., MARHOUNOVÁ, J., ŘEHULKA, E. *Kapitoly z rodinné výchovy: pro střední školy*. 1. vyd. Praha: Fortuna, 1992, 157 s. ISBN 80-852-9884-8.
27. ŠVAŘÍČEK, R., a ŠEĐOVÁ, K. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007, 377 s. ISBN 978-80-7367-313-0.
28. VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese: člověk na přelomu tisíciletí*. Vyd. 3., rozš. a přeprac. Praha: Portál, 2004, 870 s. ISBN 80-717-8802-3. s. 589
29. VODÁČKOVÁ, D. *Krizová intervence*. 1. vyd. Praha: Portál, 2002, 543 s. ISBN 80-717-8696-9.
30. VÝROSTL, J., SLAMĚNÍK, I. *Aplikovaná sociální psychologie I: [člověk a sociální instituce]*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1998, 383 s. ISBN 80-717-8269-6.

Internetové zdroje

1. DUDOVÁ, R. Práce jako řešení? Strategie obživy osamělých matek v ČR. In Sociologický časopis, 2009, Vol. 45, No. 4 [online]. [cit. 2014-07-11]. Dostupný z: http://sreview.soc.cas.cz/uploads/7480a1aebc8987dbcf7ab33a059cc8b1f76ef896_dudova.pdf
2. Finanční podpora rodiny. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 2013 [cit. 2014-07-22]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/14470>
3. Hmotná nouze 2014 – doplatek na bydlení. *Sociální dávky 2014* [online]. 2014 [cit. 2014-07-23]. Dostupné z: <http://socialni-davky-2013.eu/hmotna-nouze-2013-doplatek-na-bydleni/>
4. Hmotná nouze 2014 – mimořádná okamžitá pomoc. *Sociální dávky 2014* [online]. 2014 [cit. 2014-07-23]. Dostupné z: <http://socialni-davky-2013.eu/hmotna-nouze-2013-mimoradna-okamzita-pomoc/>
5. Hmotná nouze 2014 – příspěvek na živobytí. *Sociální dávky 2014* [online]. 2014 [cit. 2014-07-23]. Dostupné z: <http://socialni-davky-2013.eu/hmotna-nouze-2013-prispevek-na-zivobyti/>
6. JAKUBÍK, P. *Je osobní bankrot řešením?*. Ekonom: rubrika: Peníze [online]. 2007 [cit. 2014-07-14]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/clanky_rozhovory/media_2007/cl_07_071206.html
7. KOHOUTEK, R. Klinické rodiny. *ABZ slovník cizích slov* [online]. 2014 [cit. 2014-07-31]. Dostupné z: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/klinicke-rodiny>
8. Obecné informace o SSP. *Integrovaný portál MPSV* [online]. 2013 [cit. 2014-07-31]. Dostupné z: <http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/obecne>

9. Pomoc v hmotné nouzi. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. [cit. 2014-07-22]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/5>
10. Přídavek na dítě. *Integrovaný portál mpsv* [online]. 2012 [cit. 2014-07-22]. Dostupné z: https://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/prid_na_dite
11. Přídavky na dítě 2014. *Sociální dávky 2014* [online]. 2014 [cit. 2014-07-23]. Dostupné z: <http://socialni-davky-2013.eu/rodicovsky-prispevek-2013/>
12. Příspěvek na bydlení. *Integrovaný portál mpsv* [online]. 2014 [cit. 2014-07-22]. Dostupné z: https://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/prisp_na_bydleni
13. Rodičovský příspěvek. *Integrovaný portál MPSV* [online]. 2012 [cit. 2014-07-23]. Dostupné z: https://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/rodicovsky_prisp
14. SDRUŽENÍ SPES, 2007. *Manuál Sdružení SPES pro školení sociálních pracovníků a pracovníků nevládních neziskových organizací a charit* [online]. 2012 [cit. 2014-07-23]. Dostupné z: <http://www.pomocsdluhy.cz/pdf/prirucka.PDF>
15. Služby sociální prevence. *CHARITA ČESKÁ PEPULBIKA* [online]. 2014 [cit. 2014-07-22]. Dostupné z: <http://www.charita.cz/cinnost-v-cr/sluzby-socialni-prevence/>
16. Zákon č. 40/2009 Sb., *Trestní zákoník*: Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti. Dostupné z: <http://zakony.centrum.cz/trestni-zakonik/cast-2-hlava-3>
17. Zákon č. 108/2006 Sb., *O sociálních službách*. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108>
18. Zákon č. 262/2006 Sb., *Zákoník práce*. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/ppropo.php?ID=z262_2006_13

Seznam příloh

Příloha I. Rámcově vymezené otázky

Příloha II. Shrnující protokol z výpovědí respondentek

Příloha III. Seznam použitých zkratek

Příloha I. Rámcově vymezené otázky

Okruh otázek pro zodpovězení 1. Výzkumné otázky:

- Pro začátek bych Vás chtěla poprosit, zda byste mi o sobě mohla něco sdělit (např. kolik je Vám let, kolik máte dětí, jak dlouho žijete v AD atd.), prostě to, co si myslíte, že je důležité?
- Co vy a Vaše rodina?
- Proč bydlíte v AD a jaké události pobytu předcházely?

Okruh otázek pro zodpovězení 2. Výzkumné otázky:

- Jaký máte vztah k penězům?
- Jak dokážete hospodařit s penězi?
- Za co nejvíce utrácíte?
- Co vy a dluhy?
- Vzpomenete si, jak Vaše rodina hospodařila s penězi?

Okruh otázek pro zodpovězení 3. Výzkumné otázky:

- Jaký je Váš měsíční finanční rozpočet a víte, z čeho se skládá?
- Jaké máte další plány ohledně bydlení?
- V čem vidíte největší problém v získání vlastního obydlí?

Příloha II. Shrnující protokol z výpovědí respondentek

Sára

Odpovědi na okruh otázek č. 1

Sára je romského původu, nedávno oslavila devatenácté narozeniny, má šestiměsíční dceru Sofii. Její nejvyšší dosažené vzdělání je základní. Sára žila od mala v disfunkční rodině k matce ani k otci si nikdy cestu nenašla. V šestnácti letech se přestěhovala ke svému příteli, ten jí napadal psychicky i fyzicky, když zjistil, že je v jiném stavu, vyhodil ji z bytu. (*„S Honzou sem bydlela od svých šestnácti, byla na mě hodnej, takhle se ke mně doma nikdo nechoval. Jenom občas měl blbej dej a zamykal mě doma, někdy mě i bil, ale to nebylo moc často. Já nevím asi po roce ho vyrazili z práce a začal dost pít a vztek si vybíjel na mě, často mě bil a začal mi vyhrožovat a urážet mě. Když zjistil, že sem těhotná vyhodil mě z bytu. Nadával mi, že sem děvka a žádnýho parchanta nechce.“*) Sára neměla žádné peníze, dočasné ubytování ji poskytla její kamarádka. (*„Když se Honza dozvěděl, že sem těhotná vyhodil mě z bytu a já neměla žádná prachy. Neměla sem kde bydlet, tak sem šla ke kámošce a pak sem do azyláku.“*) Po porodu odešla i s dítětem do azylového domu, zkoušela kontaktovat i svoji rodinu, ale ta o ni nejevila zájem. (*„Ani nevím, jestli mám 7 nebo 8 sourozenců a je mi to vlastně i jedno. Od našich jsme se odstěhovala v šestnácti. Od té doby sme je viděla asi dvakrát. Když se mi narodila Sofinka volala sem mámě a ta o nás stejně neměla zájem, já se jim vnucovat nebudu. ... Žili sme s babičkou v jedné bytě, bylo nás tam deset, neměla sem ani svojí postel. ... Táta dost pil, docela často nás i mlátil. ... Já mám s nimi špatný vztahy a už o ně ani nestojím, se Sofinkou se o sebe postaráme sami.“*)

Odpovědi na okruh otázek č. 2

Nikdy nebyla zvyklá hospodařit s penězi, její rodina byla sociálně slabá a mnohdy jim nevystačilo ani na jídlo. Po nastěhování ke svému příteli, který spravoval veškeré finance. Po rozpadu jejich vztahu se nastěhovala ke své kamarádce. Ta jí tajně kradla doklady a půjčovala si peníze na její jméno. Než se celá situace objasnila, Sára dlužná částka činila i s úroky 269 000Kč, v současné době se případem již zabývá policie. Sára mezi tím neplatila pohledávky za telefon, které se vyšplhaly na 11 000Kč. (*„Před pobytem tady jsem bydlela u Inky (kamarádka), do té doby jsem nikomu nic nedlužila, staral se o mě Honza. Ale Inka mi kradla občanku a dělala si na mě ty providnety. Než to prasklo, půjčila si asi 90 000Kč, ale nikdo to nesplácel, tak tam naskákali ty pokuty. Taký dlužím kolem 11 000Kč na telefonu. ... řeší to policie, ale ty na mě koukají blbě, myslí si, že sem to udělala já.“*)

Sára se snaží rozvrhnout peníze na celý měsíc, hlavní pro ni je koupit dceři umělou výživu a plínky. (*„Ani si toho tolik nekupuju, protože musím koupit malý sunar a plínky. Snažím se peníze rozvrhnout na celý měsíc, ale holky (spolu klientkám) mě většinou přemluví a já jim zbytek peněz půjčím, oni mi slíbily, že mi to pak vrátí.“*) Zatím se ale nestalo, že by ji rozvržené peníze vydržely skutečně na celý měsíc, protože zbylé peníze půjčí ostatním klientkám azylového domu, v domnění, že jí je vrátí, což se doposud nikdy nestalo.

Odpovědi na okruh otázek č. 3

V současnosti Petra přesně neví, jaké sociální dávky pobírá. *„Do teď jsem pobírala něco přes 14 000 Kč, ale paní Lucka říkala, že se mi to teď někdy změní, prý dostanu méně peněz, kvůli porodnému. ... Nevím přesně jaké dávky pobírám, když jsem sem přišla, tak jsme to s paní Luckou probíraly, abych si to mohla dojít zařídit na úřad, ale už si to nepamatuju.“*

Současná finanční situace nedovoluje Sáře získat samostatné bydlení. *„Ráda bych do sociální bytu do Písku, ale tam sou všechny plný. Když zkouším volat na normální byty, chtějí po mě kauci a na tu já nemám. Nechci Sofinku tahat po azylákách, ale asi nebudu mít jinou možnost.“*

Andrea

Odpovědi na okruh otázek č. 1

Andrea je romského původu, je 33 let stará. Má 4 děti ve věku 11, 5, 3 a 2 roky. Nejstarší z nich je v pěstounské péči u svých prarodičů. Po smrti matky ji dal otec do dětského domova, tím byly veškeré kontakty s ním přerušeny. (*„Moje máma už dlouho nežije a táta si chvilku potom našel jinou a nás strčil do děcáku. Občas si nás brala babička s dědou, ale ty pak taky umřeli. ... vidám se ségrou, byla tady taky (v AD sv. Alžběty), ale sebrali jí děti a teď žije někde ve Vimperku.“* Andrea si našla partnera, ale ten ji i děti opustil, peněžně je nepodporoval. Stala se matkou samoživitelkou a její finance jí nestačily na pokrytí měsíčních nákladů. (*„Nejdřív mi odpojili elektriku a pak i vodu a s malejma dětmi tam nešlo žít. ... Bejvalej mi naplatí na děti, a kde sem měla ty peníze brát!“*) Poté nalezla útočiště v azylovém domě.

Odpovědi na okruh otázek č. 2

Po obdržení peněžité hotovosti má Andrea největší starost o to, aby to dokázala co nejdéle utajit před pracovníci azylového domu, z důvodu plnění finančních závazků vůči

organizaci. („Když mi přijdou dávky snažím se, aby to nepoznala paní Lucka (sociální pracovnice.) Pak vezmu děti a jedeme na velký nákup do Milevska. Dětem koupím co chtějí. Většinou sou to brambůrky a takový ty čokoládový tyčky. Nebudu jim nic upírat, když na to pak nebudu mít, ať si to užijou dokud to jde. Máma to taky tak dělala a já na to ráda vzpomínám.“) Chce mít dostatečný prostor na velký nákup, ten se většinou skládá z naprosto nepotřebných věcí např. bramborové lupínky, pochutiny pro děti atd. Suroviny na vaření jsou až druhotné. Andrea tento model hospodaření přezvala od své matky, ta to praktikovala obdobně.

Díky tomuto způsobu hospodaření ji nezbývaly peníze na běžný chod domácnosti, byla vedena jako dlužník na zdravotně sociálním, také neplatila výživné na své dítě, které je v pěstounské péči u prarodičů. Situaci se snažila vyřešit pomocí půjčky u nebankovní instituce Homecredit, ale na její splátky již nezbývaly finance. V důsledku tohoto neuváženého počínání se Andrein dluh neustále navyšuje. („Ani nevím kolik přesně dlužím, prej to je asi něco kolem 100 000Kč. Nebyla sem přihlášená na pracáku, takže dlužím na zdravotním a sociálním. Abych mohla platit na kluka (její syn je v pěstounské péči) a zaplatit tu blbou pokutu, pučila sem si u homecreditu. Ale pak sem neměla na splácení. To prostě nejde se čtyřma dětma.“)

Odpovědi na okruh otázek č. 3

Andrea nejeví dostatečný zájem o své finance, klíčové pro ni je, že dostává své peníze pravidelně. („Nevím, co mi chodí, ale vím, že dostávám peníze pravidelně. Něco chodí na účet sem (na účet azylového domu) a něco dostávám já. ... Nevím kolik je to dohromady, ale žádnéj šlágr to určitě není.“) Samostatné bydlení ji neumožňuje finanční situace a neblahé zkušenosti má i pronajímateli bytu. „Už se ani nesnažím volat na podnájem. Dřív jsem to zkoušela, ale k ničemu to nebylo. Když viděli cikánku se třemi dětmi, řekli, že už nemají místo. Je to pořád dokola. Ale výhodu to má, do azyláku nechodí exekutoři a když jo, stejně mi nic nevezmou, protože nic nemám.“

Petra

Odpovědi na okruh otázek č. 1

Petře je 36leté Češka. Má 4 děti, nejstarší je 18letá Petra, tu má v péči Petřin bývalý manžel, dále má dvě 7letá dvojčata a nejmladší je 5letá holčička Eliška. Je vyučená jako zlatnice, toto povolání dělala řadu let. Matka ji zemřela a její sestra a otec se k ní otočili zády, nesouhlasili

s jejím tehdejší vztahem. („Já měla moc krásné dětství. Maminka byla hrozně hodná, věnovala mi veškerý volný čas. Z tatínka jsem měla trošku strach, protože občas hodně křičel a někdy jsme s mamkou i dostaly, ale maminka říkala, že je toho na něj moc. Ale vždycky nám něco moc hezkýho koupil a nebo sme jeli někam na výlet, pamatuju si, že jednou jsme byli i u moře. ... Maminka mi umřela, když mi bylo 25 let. Když sem byla s Ostružinou, tak sme se s tatínkem vídali pravidelně, ale po našem rozvodu už skoro ne, vyčítal mi můj vztah s Davidem a řekl, že až dostanu rozum, ať přijdu, moje sestra je taky proti mně.“) Její partner byl alkoholik a gambler. Fyzicky i psychicky ji napadal, díky němu přišla i o veškeré finance a nakonec i o střechu nad hlavou. Petra žila po dobu pěti let sama s dětmi, ale byla bez práce a bez peněz, což neustále prohlubovalo její špatnou finanční situaci. („Ostružina mi vzal Petrušku (nejstarší dcera) a já musela platit alimenty a do toho tři malé děti na krku. Byla sem ráda, že jsme měly co jíst a na nájem a alimenty nezbývalo.“) Její přítel ji stále vyhledával a zneužíval, Petra z něho měla strach a své útočiště našla až v azylovém domě. („Můj nověj byl magor. Po rozvodu s Ostružinou sem dostala peníze na to, abych si koupila barák a šla tam s bydlet s Petruškou, dokonce mi zbylo asi půl milionu a měla sem jistou práci. Jenže sem nechtěla žít sama, tak sem si našla Davida, ale ten dost pil a nic nedělal. Jenom ze mě tahal prachy, když jsem mu řekla, že je vyžírka ať si najde práci, řval na mě, občas mi i jednu vrazil. Asi za dva roky sem utratila všechny moje úspory. Pak po mě chtěl, abych zastavila barák, ale s tím sem ho poslala do háje. Vjel do něj vztek a začal mě škrtit a rvát na mě. V té době sem čekala holky (dvojčata), bylo mu to úplně jedno. Tyhle jeho stavy se pak opakovali skoro pořád. Nakonec jsem barák zastavila a půl roce přišla úplně o všechno. ... Pět let sme s holkama žily jako cikáni, David se vždycky po nějaké chvíli objevil, nasliboval hory doly, ale vždycky to dopadlo stejně, dal mi přes držku, umyl se, já mu vyprala a zase na nějaký čas vypadl. Pak sme před ním začaly utíkat, ale vždycky nás našel a pak sme skončily tady.“)

Odpovědi na okruh otázek č. 2

Petra žila od mala v přepychu, její rodiče nikdy nemuseli řešit finance, doprávali jí vše, po čem toužila. To samé praktikuje i ona, ale bohužel jí to finanční situace nedovoluje a o své peníze přichází již druhý týden po jejich obdržení. Peníze nejčastěji utrácí za zážitkové aktivity věnované dětem a po 14 dnech nemají obvykle ani co k snědku. „Od mala sem neměla o peníze nouzi. Měla sem moc hodný rodiče a ty se mi snažili udělat krásný dětství, nikdy se na peníze nekoukalo. Když sem si vzala ostružinu, tak taky ne. Kšeftoval s autama.

Dvakrát ročně sme jezdili na luxusní dovolenou, dokonce mám i umělá prsa. Ale po rozvodu mě ten bídák David přivedl na mizinu. A teď nechci, aby to odnášely moje holky. Chci, aby měli krásné dětství jako já a proto, jim splním, co jim na očích vidím, hodně je беру k vodě a do bazénu. Dokonce sem byly minulý týden na vodě. Většinou mi dojdou peníze druhý týden. Pak nemám dát co holkám k večeři. Ale mám tady moc hodnou kamarádku, Sárú, a ta mi peníze vždycky půjčí.“

Petra dostala po rozvodu peníze na dům a z koupě jí zbylo ještě 500 000Kč, poté si našla přítele Davida, který nepracoval a nechal se od ní vydržovat. Po chvíli přišla o veškeré peníze a zanedlouho potom i o dům. („*Jak už sem řekla, do sraček mě dostal David, když sem přišla o barák, žila sem v různých podnájmech, ale nezbývalo mi na nájem a energie, často sem si půjčovala. No hodně u těch rychlej půjček, on mi taky žádnou jinou nedali a já peníze potřebovala. Jo, vlastně sem taky udělala sobě a Petrušce paušál, aby to nevěděl Ostružina a my si mohly volat. ... tak naskákalo taky něco tam ... teď dlužím asi 500 000Kč“)* Po dobu 5 let žila s dětmi v mnoha podnájmech, většinou ji majitelé z bytu vyhodili z důvodu neplacení nájemného. Její dluh stále rostl, řešení často nacházela v rychlých půjčkách u nebankovních institucí. Petra by si ráda našla zaměstnání v oboru, ve kterém se vyučila a poté má v plánu zažádat o insolvenční řízení.

Odpovědi na okruh otázek č. 3

Petra neví, jaké sociální dávky pobírá, povědomí má pouze o jediném. „*Vím, že dostávám 1 500přídavky na holky a nějakou mateřskou, pak už nevím a je mi to i celkem jedno, hlavně, že mi měsíčně chodí skoro 15 000Kč.*“

Její vyhlídky v oblasti samostatného bydlení: „*Do budoucna chci určitě bydlet sama s dětmi. Ale mám strach z Davida, zatím si nás vždycky našel a bojím se, že by to nebylo jiné a všechno by začalo nanovo. Druhá stránka jsou peníze, když mi nevyjde to oddlužení, nebudu na to mít.*“

Příloha III. Seznam použitých zkratek

AD – azylový dům

ADD – azylový dům pro matky s dětmi

ABSTRAKT

FIALOVÁ, N. Pobyť v domově sv. Alžběty pro matku a dítě. České Budějovice 2014. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Oddělení praxe. Vedoucí práce Mgr. Helena Machulová

Klíčová slova: rodina, poruchy rodiny, osamělá matka, azylový dům pro matky s dětmi, státní sociální dávky a dávky hmotné nouze, hospodaření s financemi.

Práce je zaměřena na matky s dětmi, které se ocitly v azylovém domě a na období, které tomuto pobytu předcházelo. Dále pojednává o jejich komplexní finanční situaci a o možnostech získání samostatného bydlení. Práce je rozdělena do několika kapitol, teoretická část pojednává o rodině a jejích poruchách, o osamělých matkách a rizicích, které je ohrožují, o azylovém domě pro matky s dětmi a poslední část se zabývá možností finanční podpory matek ze strany státu. V empirické části práce nalezneme kvalitativní výzkum, ve kterém jsou údaje o životě uživatelů azylového domu ve Veselíčku.

ABSTRAKT

FIALOVÁ, N. Stay at Saint Alžběta institute for mother and child. České Budějovice 2014. Bachelor's thesis. University of South Bohemia in the České Budějovice. Faculty of Theology. Department of ethics, psychology and charity work. Supervisor Helena Machulová.

This work is focused on mothers with children who find themselves in asylum house and the period which preceded this stay. It also deals with their financial situation and how to obtain independent housing. The work is divided into several chapters, theoretical part deals with the family and its disorders, lonely mothers and the threats of them lifes, asylum house for mothers and children. The last part deals with the possibility of state financial support for mothers. In the empirical part we can find qualitative research about the life in asylum house in Veselíčko city.